

MENNÄÄNKÖ KAHVILLE?

Kahvin merkitys suomalaisessa kulttuuris-
sa

Leena Koivisto

Opinnäytetyö
Lokakuu 2012
Palvelujen tuottamisen ja
johtamisen koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

LEENA KOIVISTO:
Mennäänkö kahville?
Kahvin merkitys suomalaisessa kulttuurissa

Opinnäytetyö 54 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Lokakuu 2012

Suomi tunnetaan kahvinjuomisen kärkimaana ja kahvia juodaankin Suomessa maailman eniten, noin 10 kg henkilöä kohti vuodessa. Tämä tarkoittaa keskimäärin 4-5 kuppia henkilöä kohti päivässä. Tätä opinnäytetyötä innoitti kirjoittajan oma kiinnostus ja intohimo kahviin. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen paikka ja merkitys kahvilla on suomalaisten elämässä ja miten kahvikulttuuri on muuttunut Suomen historiasta nykypäivään. Opinnäytetyön teoriaosassa kerrotaan hieman yleistietoa kahvista sekä suomalaisen kahvikulttuurin historiasta.

Opinnäytetyöhön laadittu tutkimus oli kvalitatiivinen ja materiaali kerättiin kyselyn avulla. Kyselyllä pyrittiin selvittämään kahvikulttuurin nykytilaa, ihmisten kahvinjuontitapoja, asenteita ja ajatuksia kahvista nykypäivänä. Tutkimustulosten perusteella tehtiin vertailua kahvikulttuurin historiassa esiintyneihin ilmiöihin, joita löytyi kirjallisuudesta melko paljon. Kyselyn levittämisessä käytettiin sosiaalista mediaa, tässä tapauksessa Facebookia. E-lomakkeen Internet-osoite jaettiin Facebookissa yleisesti sekä erilaisissa kahviihmissä ryhmissä. Viikon vastausajalla kyselyyn vastasi 130 henkilöä, joista 101 juo kahvia, loput 29 eivät juo kahvia lainkaan.

Tutkimuksesta selvisi, että kahvilla on suomalaisille suuri merkitys. Kahvi koskettaa myös heitä, jotka eivät itse juo kahvia. Kahvinjuonti kuuluu rituaalisena osana suomalaiseen arkeen ja juhlaan. Kahvin tarjoamista pidetään myös automaattisena vieraanvairaisuuden osoituksena ja kahvinjuonti on vakiintunut käsite erilaisille sosiaalisen kanssakäymisen tilanteille. Monet suomalaiset eivät voi kuvitella aloittavansa aamua ilman kahvia. Suomalaiset ovat mieltyneet vaaleapaahtoiseen kahviin, josta Juhlamokka on suosituin merkki. Suomalaisten kahvimaku on kuitenkin monipuolistumassa samalla, kun kiinnostus ja tarjonta lisääntyvät. Suomalainen kahvikulttuuri kehittyy koko ajan uusien, ulkomailta saapuvien vaikutteiden myötä. Kuitenkin suomalaisten imago kahvikansana pysyy voimissaan.

Asiasanat: kahvi, kahvinjuonti, kahvikulttuuri, suomalainen kulttuuri.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Service Management

LEENA KOIVISTO:
How about a Cup of Coffee?
The Significance of Coffee in Finnish Culture

Bachelor's thesis 54 pages, appendices 3 pages
October 2012

In Finland, people drink more coffee than anywhere else in the world. The goal of this thesis is to find out what importance and purpose coffee holds in the lives of Finns and to compare the change of Finnish coffee culture from the past until today. The theory section of the thesis provides information about coffee and the history of Finnish coffee culture.

The research for this thesis was qualitative and the material was collected with a written inquiry. The purpose of the inquiry was to figure out the present state of Finnish coffee culture: people's coffee drinking habits and thoughts about coffee today. Inquiry results were compared to the literature about the history of the coffee culture. The inquiry form was spread out in Facebook and 130 people filled it in.

The result of the study was that coffee has a great importance in the lives of Finns. Coffee affects the life of every Finn. Coffee also plays a ritual role both in the Finnish everyday life and in formal occasions. Serving coffee is an automatic way of showing hospitality and the term 'coffee drinking' acts as a conventional way to express various social situations. Finns are fond of light roasted coffee and many Finns cannot think about starting their morning without coffee.

Key words: coffee, coffee drinking, coffee culture, Finnish culture.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MITÄ KAHVI ON?	8
2.1	Kahvi juoman keksiminen ja kahvikulttuurin leviäminen	8
2.2	Kahvimarjasta kahvi juomaksi.....	9
2.3	Reilua kahvia	11
2.4	Kahvi ja terveys	12
3	KAHVIKULTTUURIN HISTORIAA SUOMESSA	14
3.1	Kahvin matka Suomeen	14
3.2	Kahvin korvikkeita	15
3.3	Ensimmäiset kahvipaahdit Suomessa.....	16
3.4	Suomalaiset kahvinjuojina	17
3.4.1	Kahvipöytä kulttuuri	17
3.4.2	Jos kahvi ei maistu	19
3.4.3	Naisten juomaa.....	19
3.4.4	Lapset ja kahvi	20
3.4.5	Kahvin monet merkitykset	20
4	KAHVIKULTTUURIA AMMATTILAISEN SILMIN	22
4.1	Mokkamestarit Oy	22
4.2	Oy Gustav Paulig Ab	23
5	TUTKIMUS KAHVIN MERKITYKSESTÄ	24
5.1	Tutkimusmenetelmänä kysely	24
5.2	Kyselylomakkeen laatiminen.....	24
5.3	Kyselyn toteuttaminen	25
5.4	Tutkimustulokset	26
5.4.1	Vastaajien kahvinjuontitapoja.....	27
5.4.2	Kahvinjuojien asenteita.....	30
5.4.3	Ei-kahvinjuojien ajatuksia kahvista	34
5.4.4	Mihin tilanteisiin kahvi kuuluu?	36
5.4.5	Kahvin merkitys kahvinjuojille.....	38
6	TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO	40
6.1	Tutkimuksesta.....	40
6.2	Yhteenvetoa analyysistä	40
6.3	Kahvin paikka suomalaisessa elämässä	42
7	POHDINTAA KAHVIKUPIN ÄÄRELLÄ.....	44
7.1	Swot-analyysi suomalaisesta kahvikulttuurista	44
7.2	Suomalainen kahvikansa.....	45

7.3 Kahvinhuuruisia ajatuksia matkan varrelta.....	46
LÄHTEET.....	48
LIITTEET	52
Liite 1. Kysely kahvin merkityksestä 1 (3).....	52

1 JOHDANTO

Esimiesharjoitteluni innoittamana päätin ottaa opinnäytetyöni aiheeksi kahvin jossakin yhteydessä. Pohdittuani ja tutkittuani aihetta hieman tarkemmin kahvin merkitys suomalaisessa kulttuurissa ja suomalaisten elämässä alkoi kiinnostaa minua ja vaikuttaa monipuoliselta vaihtoehdolta työn kohteeksi. Harjoitteluni Mokkamestareilla oli tuonut itselleni kahvialasta ja kahvista yleisemmin hieman tietoa, jonka pohjalta oli hyvä lähteä aihetta tutkimaan.

Kahvinjuonti on Suomessa päivittäinen, lähes rituaalinomainen tapa monille ihmisille. Kahvi koskettaa varmasti myös kaikkia heitä, joille ei kahviuoma maistu, sillä kahvi on eräänlainen käsite monille sosiaalisen kanssakäymisen muodoille. Jos ihmisiä kutsutaan kylään, kutsutaan heitä ”tulemaan kahville”. Myös juhlapäivinä ”tarjotaan kahvit”, oli kyseessä sitten syntymäpäivä, nimipäivä tai jokin muu juhla- tai merkkipäivä. Töissä ihmiset pitävät kahvitaukoja. Usein kuulee puhuttavan myös siitä, miten ”käydään kahvilla”, jos halutaan tavata tuttavien esimerkiksi kaupungilla. Samoja sanamuotoja käytetään huolimatta siitä, juovatko kyseiset henkilöt kahvia vai eivät.

Kahvin merkitystä suomalaisessa kulttuurissa ei ole juuri tutkittu. Tutkimuksia löytyy kuitenkin monenlaisista aiheista kahviin liittyen, kuten esimerkiksi kahvilatyöntekijöiden suhtautumisesta kahviin tai suomalaisten kahvimatkailua käsitteleviä tutkimuksia. Kahvia tarkastellaan myös melko paljon erilaisissa Suomen ruokakulttuuria sekä ruokakulttuurin historiaa käsittelevissä tutkimuksissa.

Opinnäytetyön tavoitteenani on selvittää, millainen paikka kahvilla on ja on ollut ihmisten elämässä ja millaisiin tilanteisiin kahvinjuonti kuuluu. Kyselyn avulla toivon saavani tietoa siitä, millainen merkitys kahvilla ja kahvinjuonnilla on ihmisten arkipäiväisessä elämässä nykyään, miten kahvi vaikuttaa ihmisten elämään sekä millaisia asenteita kahvinjuontiin liittyy. Opinnäytetyössäni pyrin lisäksi tuomaan esiin eroja entisaikojen ja nykypäivän kahvikulttuurien välillä – mikä on muuttunut ja mikä on pysynyt ennallaan.

Kerron työn aluksi hieman pohjatietoa kahvista ja kahviuomasta – miten kahviuoma on syntynyt ja kehittynyt, mitä kahvi on, sen terveysvaikutuksista ja miten se on levinnyt nykyisiin mittasuhteisiinsa. Seuraava osio kertoo kahvikulttuurista Suomessa – kah-

vin kulkeutumisesta Suomeen, kahvikulttuurin historiasta, kahvin korvikkeista pulaaikana, Suomen kahvipaahtimoista sekä erilaisista kahvinjuontiin liittyvistä tavoista. Rajasin kahvilakulttuurin, mikä sekin olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde, kokonaan työstäni pois ja keskityn siis itse keitettävään kahviin. Kyselyssä käy ilmi jonkinlaisia sidoksia kahvilakulttuuriin ihmisten kahvinjuontitapoja tutkiessa, mutta sen suurempaa aluetta se ei työssäni saa.

Tarkoitukseni oli tutkia kyselyn avulla nykypäivänä erilaisten ihmisten kahviin liittyviä tapoja ja merkityksiä. Kysely sopii menetelmänä tutkimukseeni, sillä kyselyllä pystytään keräämään paljon vastauksia tutkimustulosten luotettavuuden varmistamiseksi ja kyselyssä voidaan kysyä monia tarpeellisia asioita (Ojasalo, Moilanen, & Ritalahti 2009, 108). Ajankohtaisuutta työhöni tuo muun muassa se, että kyselyn levittämisessä käytettiin hyväksi sosiaalista mediaa, jonka avulla tavoittaa paljon erilaisia ihmisiä, jotka voivat vastata kyselyyn.

2 MITÄ KAHVI ON?

2.1 Kahviuoman keksiminen ja kahvikulttuurin leviäminen

Kahviuoman keksimisestä liikkuu monenlaisia legendoja ympäri maailmaa. Erään tarinan mukaan kahvipensaan löysi eräs etiopialaisen luostarin paimen, joka huomasi vuohtien piristyneen huomattavasti syötyään tämän pensaan punaisia marjoja. Munkki kertoi löydöstään luostarissa, ja kaikkien munkkien kehoitettiin syövän näitä marjoja yöllistä hartaushetkeä varten, jotta he pysyisivät virkeänä. (Saarinen 2011, 15). Toisessa tarinassa kerrotaan, miten munkki oli maistanut itse marjoja, mutta ei ollut pitänyt niiden mausta, joten hän oli heittänyt ne nuotioon. Marjoista nousi nuotiosta hyvä tuoksu ja hän sekoitti murskatut, paahtuneet pavut veteen, ja näin syntyi kahviuoma. (Paulig 2012.) Toinen tarina kertoo Omar-nimisestä miehestä, joka oli tuomittu kuolemaan nälkään Jemenin autiomaassa. Näky johdatti Omarin kahvipensaan luo syömään marjoja, joiden voimin hän palasi Mekkaan, jossa hänen selviytymistään pidettiin Jumalan ihmeenä. Samalla Omar sai tehtäväkseen välittää ihmiskunnalle tietoa kahvista. (Saarinen 2011, 15.)

Ensimmäiset kirjalliset merkinnät kahvista löytyvät Tuija Saarisen (2011, 16) mukaan 800-luvun lopulta erään arabialaisen lääkärin lääkeluettelosta. 1200-luvulla keksittiin, että paahtamalla kahvimarjan sisältämän pavun ja liottamalla sitä kuumassa vedessä, siitä liukenee veteen voimakas aromi. Näin syntyi kahviuoma, joka yleistyi ensimmäisenä 1400-luvulla islamilaisessa maailmassa. Tällöin kahvia myös alettiin ensimmäisen kerran suunnitelmallisesti viljellä Mekassa. (Saarinen 2011, 16.) Kahvi sopi juuri tällaiseen kulttuuriin, jossa alkoholin nauttiminen oli kiellettyä, kahvin kerrottiin piristävän, selvittävän päätä ja kiihottavan älyä (Schivelbusch 1986, 24; Saarinen 2011, 15.)

Kahvinjuontitavat ja -välineet alkoivat levitä Jemenistä 1500-luvulla Lähi-itään ja Konstantinopoliin osmanisulttaanin valloitusten myötä. Osmanien kahvihuoneet yleistyivät ja islamilaista oppineistoa huolesti se, että ihmiset alkoivat kokoontua kahviloissa moskeijoiden sijasta. Eurooppaan kahvikulttuuri levisi näiden osmanivaltakunnan kaupunkien kautta. Tietojen mukaan ensimmäiseksi kahvia juotiin Euroopassa Venetsiassa 1500-luvun lopussa. 1600-luvun alussa kahvia alettiin kuljettaa Eurooppaan erilaisia reittejä pitkin, sillä Euroopan oloissa kahvipensalla ei ole mahdollisia kasvuolosuhteita.

ta. Kahvia viljeltiin siirtomaissa, joista sitä kuljetettiin Euroopan valtioihin. 50 vuoden kuluessa kahvi oli vakiinnuttanut asemansa ja 1700-luvulla se oli arvovaltaisten piirien keskuudessa erittäin tunnettu. Kahvia pidettiin eräänä korvikkeena alkoholille, ja siihen suhtauduttiin tämän raitistavan vaikutuksen vuoksi erittäin positiivisesti. Amerikkaan kahvi levisi siirtolaisten mukana ja sitä alettiin viljellä 1720-luvulla, ensin Karibianmeren pienillä saarilla, myöhemmin Etelä- ja Keski-Amerikassa rannikolla ja myös sisämaassa. (Saarinen 2011, 16, 17; Ellis 2002, 11-12.)

Kahvinjuonti on ollut osittain kielletty nautinto ja se on ehditty historian saatossa kieltää monet kerrat ympäri maailmaa. Vuonna 1511 kahvinjuonti kiellettiin Mekassa, 1523 Kairossa, 1691 Istanbulissa ja 1756 Ruotsissa. Kieltämiselle oli eri maissa erilaisia syitä. Islaminuskoisissa maissa viitattiin usein Koraaniin ja kahvinjuonnin uskottiin häiritsevän uskonnon harjoittamista. Kristinuskoisissa maissa puolestaan vedottiin siihen, että kahvinjuonnin katsottiin olevan islaminuskoisten tapa, vaikkei sitä tässäkään uskonnossa sen enempää sallittu. Islaminuskoisten kerrottiin myös langettaneen kirouksia ihmisten ylle kahvin avulla. Ruotsi-Suomen kieltojen syistä kerrotaan lisää Suomen kahvikulttuuria käsittelevässä osassa. (Jaatinen 2006, 23.)

2.2 Kahvimarjasta kahvijuomaksi

Maailmassa tuotetaan raakakahvia joka vuosi 6-7 miljoonaa tonnia. Kahvinviljelijöitä on noin 20 miljoonaa, ja toimeentulon kahvinviljely tuo yli 100 miljoonalle ihmiselle. (Paahtimoyhdistys 2010a.) Kahvibisnes on siis suuri ala, mutta usein on ikävä kyllä hankala tietää, kuinka suuri osa kahvipaketin hinnasta todella päättyy oikeille tuottajamaissa työskenteleville henkilöille. Reilun kaupan tuotteet turvaavat ainakin osan tuotosta menevän oikeaan paikkaan.

Kahvin valmistamisesta lopulliseen, nautittavaan muotoon on monta askelta. Näistä ensimmäinen on viljely. Kahvin makuun vaikuttaa monet asiat, kuten aurinko, vesi, tuulet ja maaperä. Siksi jokainen sato onkin oman makuisensa. Kahvin parhaat kasvuolosuhteet ovat yli kilometrin korkeudessa vuoristossa, ja tämän sanotaankin olevan ”haamuraja” todelliselle laatukahville. Parhaan kahvipensaat kasvavatkin vuoristossa näissä korkeuksissa. (Laine, Karjalainen 2006, 89.)

Kahvilajikkeita ovat arabica ja robusta (International Coffee Organization 1998, Paulig, 2009). Kaikesta tuotetusta kahvista 70–80 % on arabicaa ja loput 20–30 % robustaa, joka on selkeästi vahvempaa ja kitkerämpää kuin arabica (Paulig 2009). Robusta sisältää jopa puolet enemmän kofeiinia kuin arabica, ja robustaa käytetäänkin lähinnä kahvin lisäaineena. Sellaisenaan robusta on lähes juomakelvotonta, sillä se on erittäin karvasta ja sen epämiellyttävä maku jää suuhun pitkäksi aikaa. Robustaa lisäämällä saadaan esimerkiksi espressosekoituksiin parempi rakenne, sillä siinä on huomattavasti vähemmän öljyä. Vähärasvaisuus lisää kaasun muodostumista, joka saa aikaan paremman vaahdon espresson pinnalle. Suomalaisessa kahvissa ei juurikaan käytetä robustaa, sillä kuluttajat eivät ole tottuneet sen vahvaan makuun. (Kjær, Thomsen 2004, 10.)

Kahvia viljellään yli 60 maassa ympäri maailman, tärkeimpiä tuottajamaita ovat Brasilia, Kolumbia, Vietnam, Indonesia, Intia ja Meksiko. Suomeen kahvia tuodaan mm. Brasiliasta, Kolumbiasta, Nicaraguasta, Guatemalasta, Keniasta ja Etiopiasta. (Paahtimoyhdistys 2010a.) Kahvin sadonkorjuu kestää noin 4 kuukautta. Kahvimarjat kerätään kirkkaan punaisina joko käsin tai koneella. Kahvisato tulisi varastoida kuivana, yhdestä pensaasta saadaan satoa 0,4–2 kg ja 2,5 kg kahvimarjasadosta saadaan noin puoli kiloa raakakahvipapuja. (Paahtimoyhdistys 2010a.) Suomessa kahvipensas ei kasva, sillä Suomen ilmasto-olosuhteet eivät sovi kahvinpensaaseen vaatimuksiin. Kahvia kun ei alkuperäisesti Suomesta saa, on etu, että kahvia paahdetaan kuitenkin kotimaassamme. (Hyvärinen & Hyvönen 2011, 6.)

Kahvimarjat voidaan käsitellä pavuiksi joko kuiva- tai märkämenetelmällä. Näin sienten ympärillä oleva hedelmäliha ja kalvot poistetaan. Tämän jälkeen marjoja kuivatetaan oikeaan kuivuusasteeseen, joka on lopputuotteen kannalta erittäin tärkeää. Jos pavut jäävät liian kosteiksi, altistaa tämä niitä haitallisten bakteerien ja sienten kasvulle ja näin myös pilaantumiselle. (International Coffee Organization 1998; Paahtimoyhdistys 2010a; Stella, A. 1997, 64–66, 68, 72.) Kahvit pakataan tuottajamaissa säkkeihin ja ne kuljetetaan konteissa meriteitse Suomeen ja muualle maailmaan. Matkalla laivat pysähtyvät jossakin Euroopan suuremmissa satamissa, joissa ne purkavat kahvit pienempiin aluksiin eri puolille Eurooppaa meneviin laivoihin. Yhteen konttiin mahtuu noin 20 000 kg kahvia. (Paulig 2009.)

Paahtimossa raakakahvi paahdetaan, ja sen väri muuttuu vihreästä ruskeaksi. Paahdon aikana kahvipapu kasvaa noin kaksinkertaisesti, mutta samalla painohävikkiä tulee jopa

20 % paahtoasteesta riippuen. (Paahtimoyhdistys 2010a.) Paahto aika riippuu halutusta paahtoasteesta, joka voi olla jotakin vaalean ja erittäin tumman välillä. Usein kahvin paahtoasteita kuvataan luvuilla 1-5, 1 = vaalea paahto ja 5 = erittäin tumma paahto. (Paulig 2009.) Eri paahtoasteiden avulla kahville saadaan tarvittavat ominaisuudet eri valmistusmenetelmille (Mokkamestarit 2012a).

Kahvin paahtamisen jälkeen pavut jauhetaan sopivalla jauhatusasteella, riippuen valmistavasta. Karkein jauhatus on pannujauhatus, jolloin kahvi valmistetaan pannukahvina. Puolikarkea eli pressojauhatus on tarkoitettu pressopannulle, perkolaattorille tai pulputinpannulle. Suodatinjauhatus on yleisin jauhatus, joka on tarkoitettu suodatinkeittiömiin, eli ns. tavallisiin kahvinkeittämiin. Espressojauhatus on hienojakoisempi jauhatus ja se on tarkoitettu erilaisiin espressokeittämiin. Kaikkein hienoin jauhatus eli turkkilainen jauhatus on tarkoitettu turkkilaisella menetelmällä valmistettavaan kahviin. (Mokkamestarit 2012b.)

2.3 Reilua kahvia

Kahvi on maailmalla yksi tärkeimmistä kauppavararoista. Se on historiassa ollut pörsissä vaihdetuina tavara heti öljyn jälkeen. Kahvi myös työllistää paljon ihmisiä varsinkin sen tuottajamaissa. Arviolta kaksikymmentä miljoonaa ihmistä toimii kahvin viljelijöinä ja yhteensä yli sata miljoonaa ihmistä saa elantonsa kahvista. Kahvia viljellään yli 70 maassa, enimmäkseen Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Kuitenkin kaikesta maailmalla tuotetusta kahvista 85 % käytetään länsimaissa. Kahvintuotannossa tiedetään esiintyvän paljon heikkouksia, jotka vaikuttavat sekä ihmisiin että ympäristöön. Tiloilla voidaan käyttää lapsityövoimaa, työolot voivat olla ala-arvoisia, palkanmaksussa voi olla ongelmia, tuotannossa voidaan saastuttaa ympäristöä ja rinneraita kulutetaan. (Laine, Karjalainen 2006, 9-10.)

Yksi keino, jolla kahvintuottajien elinoloja ja toimeentuloa on pyritty parantamaan, on Reilu kauppa. Reilun kaupan ideana on, että ostaja maksaa ostamastaan tuotteesta vähintään Reilun kaupan takuuhinnan, joka kattaa tuotantokustannukset. Hintaan tulee myös erityinen lisä, jonka tarkoituksena on kattaa tilojen kehitystä ja elinolojen parantamista. Sen on tarkoitus myös suojella tuottajia maailmanmarkkinoiden heilahduksilta, sillä Reilussa kaupassa edellytetään myös pitkiä kauppasuhteita. Kaikkien Reilun kau-

pan merkillä varustettujen tuotteiden on myös täytettävä kansainvälisen kattojärjestön, FLO:n asettaman ympäristö- ja tuotantokriteerit. (Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 2011a.)

Vuodesta 1999 Suomessa on ollut mahdollista ostaa Reilun kaupan kahvia. Suomeen tuodaan Reilun kaupan kahvia ainakin seuraavista maista: Hondurasista, Guatemalasta, Perusta, Tansaniasta, Kolumbiasta, Etiopiasta, Meksikosta, El Salvadorista, Nicaraguasta, Boliviasta, Ecuadorista, Costa Ricasta, Ruandasta, Papua-Uudesta-Guineasta, Brasiiliasta ja Indonesiasta. Reilun kaupan suodatinkahveja on saatavilla nykyään jo 130 erilaista laatua ja tuotevalikoima kasvaa jatkuvasti. (Reilun kaupan edistämisyhdistys ry 2011b.) Tuottajien saama osuus Reilun kaupan tuotteista näkyy myös kuluttajahinnoissa. Reilun kaupan kahvi saattaa maksaa jopa tuplasti sen, mitä halvimmat kahvimerkit maksavat. Monet ovat kuitenkin valmiita maksamaan tämän lisähinnan, jos tämä raha todella päätyy kahvintuottajille. (Laine, Karjalainen 2006, 10.)

2.4 Kahvi ja terveys

1600-luvun lopussa kahvi tuli eteläiseen Ruotsi-Suomeen lääkkeenä, ja tällöin kahvilla uskottiin olevan terveysvaikutuksia (Meira 2008). Kahvin uskottiin auttavan esimerkiksi väsymykseen, alakuloisuuteen ja ruuansulatushäiriöihin. Sen uskottiin estävän myös suoliston tukkeutumista, puhdistavan maksaa ja vahvistavan älyä. (Ignatiew-Aukia & Manninen 1998, 5.) 1900-luvun Suomessa lääkärit saattoivat määrätä kahvia lääkkeeksi esimerkiksi sydänpotilaille. Kansanlääkinnässä etsittiin usein apua lähellä olevista aineista, kun ammattitaitoista lääkäriä ei välttämättä ollut tavoitettavissa, eikä lääketieteen usein uskottu tai haluttu uskoa. Tämä kirvoitti myös kahvin suosiota lääkeaineena, ja sen uskottiin parantavan päänsäryn sekä monia puutos-, infektio-, ja monia kroonisia tauteja. Kahvia käytettiin lääkkeenä sellaisenaan, sekä lisäämällä siihen erilaisia aineita, kuten karvaspippuria tai muita lääkinällistä vaikutusta tehostavia aineksia. Kahvin ja pontikan sekoitus oli yleinen lääke lähes jokaiseen vaivaan ja kipuun, samoin kuin kahviin tai teehen sekoitettu konjakki. Myös esimerkiksi koiruohoa käytettiin yleislääkkeenä, usein juuri yhdessä kahvin kanssa. (Saarinen 2011, 212-217.)

Kahvia käytettiin lääkitsemään myös karjaa ja hevosia. Kahvia juotettiin esimerkiksi lehmälle, jonka jälkeläiset eivät syntyneet ajallaan. Hevosille kahvia juotettiin esimer-

kiksi ähkyn hoitoon. Eläimiä lääkittiin usein myös viinalla. Karja oli jokaiselle perheelle elintärkeä ja kallis sijoitus, joten eläintenhoitoon panostettiin myös paljon. (Saarinen 2011, 220-221.)

Kahvin terveysvaikutuksia tutkitaan edelleen jatkuvasti ja välillä tutkimukset antavat jopa ristiriitaista tietoa kahvin vaikutuksista. Myös sopivasta vuorokausiannoksesta on paljon erilaisia käsityksiä ja nekin ovat muuttuneet aikojen kuluessa. Terveelle ihmiselle turvalliseksi määräksi kahvia on nykyään asetettu noin 4-5 kupillista päivässä (Paulig 2009).

Kahvista aiheutuviin terveyshaittoihin voi lukea kofeiinin aiheuttaman riippuvuuden. Kahviin tottuneella voi esiintyä lieviä vieroitusoireita, jos luopuu kahvista, esimerkiksi ärtyneisyyttä, päänsärkyä väsymystä ja vapinaa (Duodecim 2008). Liiallinen kofeiini voi olla myös tappavaa, mutta tällaiset määrät, 50-500 kupillista eivät kotiooloissa ole uhkana. (Saarinen 2011, 210.) Muita kahvista aiheutuvia terveyshaittoja voivat olla mm. vatsavaivat, unettomuus, sydämentykytys ja hermostuneisuus (Duodecim 2008).

Kahvin terveyttä edistäviä vaikutuksia on tutkimusten mukaan runsaasti. Tutkimuksissa on todettu kahvinjuojilla olevan pienempi riski sairastua mm. Parkinsonin tautiin, diabetekseen ja maksasairauksiin. Lisäksi kahvin on jo pitkään tiedetty helpottavan astmaattikkojen oireita ja kahvin sisältämät lukuisat antioksidantit ovat tunnettuja monista muista terveysvaikutuksista. (Paahtimoyhdistys 2010b.)

3 KAHVIKULTTUURIN HISTORIAA SUOMESSA

3.1 Kahvin matka Suomeen

Vilkastunut maailmakauppa alkoi levittää tietoisuutta kahvista 1600-luvun puolivälissä, samalla myös sukulaisjuoma tee ja suklaa alkoivat levittyä ihmisten tietoisuuteen (Suolahti 1991). Kahvi saapui Suomeen ensimmäisenä lääketarkoitukseen 1600-luvun lopussa. 1730-luvulla kahvi löysi tiensä Suomeen nautintoaineena ja 1800-luvun lopussa kahvia juotiin jo jokaisessa pirtissä ja talossa koko Suomessa. Kahvi oli niinkin suosittua ja kansaa villitsevää, että 1800-luvun alkuun mennessä kahvi kiellettiin tai asetettiin korkeiden verojen alaiseksi ainakin neljä kertaa. Tällöin lääkäri saattoi määrätä kahvia lääkkeeksi, jolloin sitä sai ostaa verottomana. Samalla yleistyivät jostakin syystä myös taudit, jotka olivat kahvilla hoidettavissa. (Meira 2008.)

Kahvia käytettiin aluksi Länsi-Suomessa ja rannikolla, ja vähitellen myös idässä alettiin nauttia tästä juomasta lähinnä Pietarilaisten vaikutteiden kautta. Kahvia oli ensin tarjolla lähinnä kaupungeissa, joihin sitä kulkeutui kauppiaiden mukana. Hiljalleen kahvinjuonti yleistyi myös maaseudulla. (Saarinen 2011, 19.)

Alkuun kahvia pidettiin juhla juomana, eikä sitä arkisin juurikaan nautittu. 1850-luvulla kahvia juotiin sunnuntai-aamuisin, pidoissa ja talkoissa. Samalla myös viinan käyttö alkoi vähentyä. Vähitellen kahvista tuli kuitenkin jokapäiväinen nautinto ja 1800- ja 1900-luvun vaihteessa kahvia saatettiin juoda jopa kolme kertaa päivässä. (Saarinen 2011, 20.)

Varallisuus on aina vaikuttanut kahvinjuontitapoihin ja eroja on ollut paljon. Varakkaammissa taloissa kahvi yleistyi nopeasti, mutta köyhemmissä taloissa kahvi pysyi ylellisyystuotteena pidempään ja sitä säästeltiin. Kahvia saatettiin perheen kesken valmistaa samoista kahvinporoista monia kertoja, kunnes kahvista ei enää irronnut väriä. Kahvi liittyi sosiaalisiin arvojärjestyksiin. Palvelijoiden ja isäntien kahvinkulutus oli erilaista, välillä palvelusväki saattoi jopa jäädä kokonaan ilman kahvia. Jos taloon saapui arvovieraita, keitettiin heille parempaa kahvia kuin talon oma väki normaalisti nautti. (Saarinen 2011, 23-24.)

3.2 Kahvin korvikkeita

Historian aikana kahvin saanti ei aina ole ollut itsestäänselvyys. Kahvinjuonti oli kallista jo 1700-luvulla ja kahvin maahantuonnin aiheuttamat kulut tuottivat valtiolle päänvaivaa. Kahvinkulutusta pyrittiin vähentämään mm. verottamalla kahvinkuluttajia sekä kahviloitsijoita. Kahviin tottunut kansa ei kuitenkaan näistä keinoista huolimatta suostunut tästä nautinnosta luopumaan, joten oli otettava käyttöön kovempia keinoja. Kahvin maahantuonti ja käyttö kiellettiin täysin neljään eri otteeseen 1750-luvulta 1800-luvun alkuun. (Saarinen 2011, 29.) Kahvikiellot aiheuttivat valtiolle kuitenkin haittoja, kuten salakauppaa ja veronmenetyksiä. (Jaatinen 2006, 23.)

Pula-aikaan kallista raaka-ainetta myös jatkettiin erilaisilla korvikkeilla ja lisäkkeillä. Tavallinen kansa halusi jäljitellä ylempiä kansanluokkia ja kehitti halvempia versioita tästä koko kansan tuotteesta. Sota- ja kriisiaikoina kahvia ei ollut välttämättä lainkaan saatavilla, joten jotakin oli tämän jokapäiväisen tavan tilalle kehiteltävä. (Sipilä 2007, 9; Jaatinen 2006, 53-55.)

Kahvinvastike on nautintoaine, jota tarjotaan kahvin sijaan samanlaisessa tarkoituksessa kuin kahvi. Näiden vastikkeiden tai lisäkkeiden tarkoitus oli kahviin lisätynä parantaa kahvin makua, väriä tai muita ominaisuuksia, jotka aidon kahvin vähydestä jäi juomasta puuttumaan. Nämä lisäkkeet olivat usein valmistettu rukiista, ohrasta tai vehnästä, joiden sekaan lisättiin juureksia, kuten lanttua, naurista tai sokerijuurta – tai mitä tahansa oli saatavilla. (Sipilä 2007.) Myös herneitä, paahdettuja katajanmarjoja, takiaisen juurta, tammenterhoja tai kuminaa saatettiin käyttää korvikkeena ja makua tuomaan (Saarinen 2011, 39).

Yksi suosituimmista korvikkeista oli sikuri, joka on mykerökukkaisten heimoon kuuluva juurikasvi. Paahdetun sikurinjuuren kerrotaan olleen korvikkeista parhaiten kahvin makua jäljittelevä, ja sota-aikana kotitaloudet alkoivat itse viljellä tätä korviketta ”kahvihetkien” iloksi. Sikurin maku yksinään oli liian voimakas, joten siitä ei pelkiltään voinut juomaa valmistaa. Sikuri oli raaka-aineena niin halpaa, että sitä käytettiin kahvin seassa korvaamaan osaa kahvista, vaikka kahvia olisi ollut saatavilla, joskin huomattavasti korkeampaan hintaan. Vastikkeita valmistettiin lähinnä kotitalouksissa omiin tarpeisiin, mutta 1900-luvulla korvikkeita valmistettiin myös teollisesti. Varsinkin sota-

aikana paahtimoiden oli valmistettava korvikkeita, sillä kahvia ei paahtamiseen ja myymisen ollut markkinoilla. (Sipilä 2007.)

Jo tällöin näkyi kahvin sosiaalinen merkitys ihmisten elämässä säädystä ja varallisuudesta riippumatta. Kahvin tuoma makunautinto ei näiden korvikkeiden ansiosta varmasti ollut entisensä, mutta kuitenkin ihmiset tarvitsivat päivittäiset kahvihetkensä piristämään synkkää arkea sodan keskellä. Nykypäivän ihmiselle kahvin korvaaminen jollakin toisella tuotteella kuulostaa varmasti epäilyttävältä, eikä tätä kahviksi varmasti kutsutaisikaan. Kahvin makuun totutelleet ihmiset vaativat juurikin sitä kahville ominaista, karvasta, vahvaa makua.

3.3 Ensimmäiset kahvipaahtimot Suomessa

1800-luvun loppuun asti kahvia myytiin kotitalouksille raakapapuina, jotka paahdettiin ja jauhettiin itse (Mäkelä 2007; Sipilä 2007, 12). Itse valmistettuna arvokkaaseen kahviin oli helppo lisätä halpoja vastikkeita ja korvikkeita. Vuonna 1785 perustettiin Suomeen ensimmäinen sikuripaahtimo ja vasta 1850-luvulla se sai seuraajia. Kahvin teollinen paahtaminen levisi Eurooppaan Yhdysvalloista vasta 1800-luvun lopulla ja vuonna 1883 Helsinkiin avattiin ensimmäinen, pieni kahvipaahtimo. (Sipilä 2007, 12-14.)

Paahtimoita alettiin perustaa enemmän 1900-luvun alussa. Ensin paahtimoita perustettiin kaupungeissa kahvikauppojen yhteyteen. Tämä toiminta kuitenkin lopetettiin ensimmäisen maailmansodan aiheuttaman pula-ajan seurauksena. Gustav Paulig perusti ensimmäisen tukkumyyjille suunnatun paahtimon vuonna 1904. Tanskalaisomistuksessa oleva Pohjoismaiden Kahvikomppanian paahtimo avattiin samoihin aikoihin, Kahvi Oy vuonna 1909 ja SOK:n, nykyinen Meira Oy:n paahtimo vuonna 1914. (Sipilä 2007, 14.)

Vasta 1920-luvun lopulla paahdetun kahvin myynti ylitti raakakahvin myynnin. Kahvipaahtimot alkoivat luoda kahvilaaduista omia sekoituksiaan ja alkoi syntyä brändejä, sekä kahvipaahtimoiden mainoksia. Ensin kahvia myytiin papuina 5 kg:n pusseissa, mutta 1920-luvulla alettiin kahvia myydä myös jauhettuna. Papujen suosio kuitenkin jatkui pitkään, sillä jauhettu kahvi ei säilynyt pitkään hyvänä eikä ilmatiiviitä pakkauksia vielä tunnettu. (Sipilä 2007, 14.)

3.4 Suomalaiset kahvinjuojina

Suomalaiset juovat enemmän kahvia kuin minkään muun maan kansalaiset koko maailmassa. Kahvin kulutus on myös aikojen saatossa kasvanut paljon, 1900-luvun alussa suomalaiset käyttivät kahvia neljä kiloa henkeä kohti, kun vuonna 2010 sama luku on jo 10 kiloa. (Saarinen 2011, 10.) Kahvilaaduista suomalaiset suosivat selkeästi eniten vaaleapaahtoista kahvia, jota onkin kaikesta juodusta kahvista jopa 94 %, mutta tummapaahtoisten kahvilaatujen suosio on kasvussa ja markkinoille on tullut paljon uusia, tummempia vaihtoehtoja kahvin ystäville. (Paahtimoyhdistys 2012; Touri 2012.)

Suomalaiset käyttävät vuosittain noin 50 miljoonaa kiloa kahvia, eli noin 4-5 kupillista jokaista suomalaista kohti päivässä. Suomessa myös ainoana maana kahvitauko kuuluu perusoikeutena jokaiselle työssäkäyvälle. (Paahtimoyhdistys 2010c.) Kahvimerkeistä suomalaiset suosivat eniten Pauligin Juhlamokkaa, juhlatilaisuuksissa kuitenkin suositetaan imagoltaan arvokkaampaa Pauligin Presidenttiä. Suomessa paahdettu kahvi on suomalaisten makuun, sillä vain 7,5 % kaikesta myydystä kahvista on paahdettu ulkomailla. (Jaatinen 2006, 32.)

Vuosi 2011 oli kahvin hinnan kannalta poikkeuksellinen, sillä raakakahvin hinta nousi ennätysellisen korkeaksi. Myös hinnan vaihtelu oli suurta. Tämä hinnannousu näkyi nopeasti myös täällä Suomessa kauppojen kahvihyllyillä ja kahvipaketista joutuikin nyt maksamaan ennätysellisen korkean hinnan. Kahvin hinnan vaihtelu loi epävarmuutta koko kahvialalle, kuitenkin toukokuussa 2012 raakakahvin hinta laski hieman, ei kuitenkaan entiselle tasolle (Paahtimoyhdistys 2012).

3.4.1 Kahvipöytäkuultuuri

Kahvinjuontitavat kahvipöydässä kertoivat aikanaan paljon sosiaalisesta asemasta. Tapoja oli paljon ja ne vaihtelivat ympäri Eurooppaa erilaisten kulttuurien välillä. Esimerkiksi kahvinjuonti pikkusormi koholla oli joissakin kulttuureissa korkean sosiaalisen aseman merkki, myös Suomessa hienot rouvat saattoivat käyttää tätä tapaa. Rahvaanomaisempi tapa oli juoda kahvia suoraan tassilta, eli lautaselta. Tämä lautaselta juominen oli niin yleinen tapa, että suoraan kupista juovia ihmisiä saatettiin pitää tämän tavan vuoksi hienostelijoina. Toisen maailmansodan jälkeen kahvinjuontitavat alkoivat

muuttua. Suoraa lautaselta ryystämistä alettiin pitää huonona tapana, vaikka jotkut sota-ajan sukupolvet saattavat edelleen juoda kahvinsa tähän tyyliin. (Saarinen 2011, 84-86.)

Kahvinjuontiin liittyi paljon muitakin sääntöjä. Esimerkiksi tarjoilu- ja juontimääriin oli tarkkoja sääntöjä. Aiemmin vieraanvaraisuus edellytti paljon tarjoilua. Vieraan rooliin kuitenkin kuului se, että vaikka tarjolla olisi ollut herkkuja mielin määrin, ei niitä saanut nauttia kuin hillitysti. Kahvin määrä vaihteli sen mukaan, missä päin Suomea kahvia tarjottiin. Karjalassa tarjottiin kahvia niin paljon kuin vieras jaksoi juoda, Länsi-Suomessa tarjottava määrä oli kolme kupillista. Varsinais-Suomessa kolmannen kupin tarjoaminen vieraille oli erityinen suosiosoitus, jolla saatettiin ylpeillä muillekin. Nämä tarkat normit saattoivatkin aiheuttaa hämmennystä, kun ihmiset sattuiivat kahvipöytään jossakin toisessa osassa maata. (Saarinen 2011, 85-89.)

Kahvipöytätaivoissa olennaista oli myös puhetapa. Teitittely ja kolmannessa persoonassa korkea-arvoisempien puhutteleminen oli yleistä. Tapana oli myös, että kun emäntä kutsui vieraat valmiiseen kahvipöytään, ei kutsua suinkaan voinut noudattaa heti, vaan vieraita piti kehottaa useaan otteeseen, kunnes he edes ottivat asian kuuleviin korviinsa. (Saarinen 2011, 93.) Tämä tapa on säilynyt osittain nykypäivään asti, sillä edelleen kutsua kahvipöytään ei heti noudateta, vaan usein kahvinkeittäjän on toistettava kehoitus muutamaan kertaan ennen toimintaa.

Oli olemassa myös yhteisöllisiä sääntöjä siitä, missä järjestyksessä kahvia tarjotaan. Pääsääntönä oli, että korkeimmassa arvossa oleville henkilöille kaadettiin kahvi ensimmäisenä ja hän sai ottaa ensimmäisenä ruokaa. Käsitykset siitä, millä perusteella henkilö oli arvovaltainen kuitenkin vaihtelivat eri paikkakunnilla ja yhteisöissä. (Saarinen 2011, 93-95; Mäkelä 2007.)

Nykyisin kummastusta voi herättää aiemmin yleinen tapa, että kahviin saatettiin lisätä hieman suolaa ja joskus voita (Jääskeläinen 2003, 20). Tästä tavasta löytyy mainintoja paljon eri puolilta Suomea. Suolan lisäämisen kahviin sanottiin poistavan kahvista veden maun. Sekaan saatettiin tämän jälkeen lisätä vielä sokeria. Suolaa saatettiin lisätä jo kahvin keitinveeten tai kahvipöydässä sitä sai itse lisätä maun mukaan juoman joukkoon. (Saarinen 2011, 69-71.)

3.4.2 Jos kahvi ei maistu

Kahvin omintakeinen, karvas maku ei tietenkään voi miellyttää kaikkia. Kahvi on niin olennainen osa sosiaalista elämää suomalaisille, että kahvista kieltäytyminen voi jopa hankaloittaa elämää joissakin tilanteissa. Kahvinjuontia pidetään kulttuurissamme oletusarvona aikuiselle ihmiselle, aikuisille tarjolla on automaattisesti kahvia, lapsille mehua. Nykyään tee toimii usein korvaavana juomana tällaisissa tilanteissa heille, jotka eivät juo kahvia.

Suomalaiseen juhlakulttuuriin kahvi on aina kuulunut vahvasti. Juhlatilaisuudet ovatkin olleen vaikeita ennen kaikkea heille, joille kahvi ei maistunut. Usein juhlissa piti pahoinvoinnin uhallakin juoda kahvia. Kahvista kieltäytyneet joutuivatkin sietämään voimakasta paheksuntaa. 1940-luvulla alkoholitarjoilun lisääntyessä kahvitarjoilua alettiin vähentää ja tarjolle tuli muitakin vaihtoehtoja. (Saarinen 2011, 122-123.)

3.4.3 Naisten juomaa

Kahvia on sen alkuaajoista asti Suomessa pidetty naisten juomana (Paulig 1997, 9). Naiset ovat aiemmin olleet usein miehiä kovempia kahvinjuojia. Naiset saattoivat jopa salassa isänniltä keittää kahvia hinnasta huolimatta, kun isännät yrittivät säästää kallista raaka-ainetta. (Saarinen 2011, 45-46.) Naiset alkoivat myös käyttää kahviloita ensimmäisenä, sillä naisten oli helpompi mennä kahvilaan kuin sen aikaiseen ravintolaan (Mäkelä 2007).

Yleisesti kahvin keittäminen ja kahvijuoma itsessään miellettiin melko feminiiniseksi. Emännille kuului kahvin keittäminen ja tarjoaminen vieraille, kun taas isännät saattoivat pitää liiallista kahvinjuontia tuhlauksena ja säännöstellä tarkemmin kahvinkäyttöään. Naiset myös useimmin kokoontuivat yhdessä kahvipöydän ääreen keskustelemaan. Miesten tarpeet muutoinkin miellettiin naisten tarpeita tärkeämmiksi, joten isännät saattoivat käyttää rahansa itselleen tärkeämpiin asioihin ennen kahvin ostoa. (Saarinen 2011, 113-116.)

3.4.4 Lapset ja kahvi

Vanhemmilta sukupolvilta kuulee tarinoita siitä, miten jo pienestä pitäen on juotu kahvia. Sekaan on saatettu laittaa reilusti maitoa, sokeria ja murustettua pullaa. Tällaisia tarinoita on kulkeutunut paljon vanhemmilta sukupolvilta, tätä lasten herkkua saatettiin kutsua toppakahviksi, pullamössöksi tai pullatopsuksi. (Saarinen 2003, 42, 53, 78; Mäkelä 2007.) 1930-luvulla lasten ja nuorten kahvinkulutus oli niin runsasta, että sitä alettiin pitää jo haitallisena (Rautavirta 2010, 92). Kahvi kuului siis myös lasten elämään huomattavasti enemmän kuin nykypäivänä. Nykyään kahvi ajatellaan automaattisesti aikuisten juomaksi, eikä sitä pidetä lapsille terveellisenä juomana.

1800-luvun puolenvälin jälkeen kahvin tarjoamisessa lapsille oli paljon alue- ja perhekohtaisia eroja. Kahvin tarjoaminen lapsillekin perustui pitkälti siihen, että lapsille yleisesti ottaen tarjottiin kaikkea mitä aikuisillekin. Tällöin ei ajateltu lasten erikoistarpeita samalla tavalla kuin nykyisin. Kahvia pidettiin lapsille epäterveellisenä jo 1900-luvun alussa ja lasten kahvinjuontia pyrittiin rajoittamaan. Tämä saattoi myös johtua siitä, että kahvia toivottiin jäävän vanhemmille enemmän, sillä tutkimustietoa ei tähän aikaan aiheesta vielä ollut. Lapsille saatettiin uskotella, että hiukset ja iho tummuvat, jos juo liikaa kahvia. Virallisesti lapset saivat alkaa juomaan kahvia rippikoulun käytyään ja aikuisten tavoin kahvia sai juoda täysi-ikäiseksi tultuaan. (Saarinen 2011, 223-230.)

3.4.5 Kahvin monet merkitykset

Kahvilla on suomalaisille monenlaisia merkityksiä ja se liittyy olennaisena osana lähes jokaisen ihmisen arkeen ja juhlaan. Kahvilla on olennainen paikka myös suomalaisessa työkuulttuurissa. Työpaikoilla pidetään kahvitaukoja, kokouksissa ja neuvotteluissa kahvi kuuluu merkittävänä osana asiaan. Kahvin piristävällä vaikutuksella on tärkeä tehtävä juurikin tällaisissa tilanteissa, kun tarvitaan tarkkaavaisuutta ja keskittymiskykyä. Kahvia pidetään myös eräänä tehokkuuden luoja.

Kahvi kuuluu huomionarvoisena osana suomalaiseen kulttuuriin, joka toistuu rituaalin omaisesti samanlaisena juhla- ja arkihetkinä. Kahvihetkien tarkoituksena onkin jo kahvikulttuurin aikaisimmista vaiheista ollut juuri sosiaalisten tarpeiden täyttäminen, ei niinkään luonnollinen nälän ja ravinnon tarpeen poistaminen. (Saarinen 2004, 165-166.)

Kahvi on kuulunut suomalaiseen elämään jo vuosisatoja ja jo 1900-luvun puolen välin aikoihin kahvi on kuulunut perushankintoihin yhdessä sokerin, jauhojen ja mausteiden kanssa (Kulmala 2010).

Kahvin merkitys suomalaisessa juhkakulttuurissa on lähes itsestäänselvyys. Kaikissa juhlatilaisuuksissa tarjoillaan kahvia – se kuuluu olennaisena osana niin syntymäpäiviin, ristiäisiin, häihin ja hautajaisiin. Suomessa tuskin on juhlia ilman kahvitarjoilua. Nykyään vähemmän vietetyt nimipäivät ovat olleet aiemmin tärkeä kahvituksen aihe ja jos joku yritti tästä velvollisuudesta luistaa, oli heille jopa omat rangaistuksensa (Saarinen 2011, 160).

Kahvi on aina ollut ennen kaikkea nautintoaine, joka on tuonut valoa keskelle synkkää arkea. Köyhissä oloissa eläneille suomalaisille ei ollut tarjolla juurikaan aistinautintoja, ja kahvi onkin ollut tärkeä tekijä tässä roolissa saunan, viinan, tanssin ja laulun kanssa. Kylmässä pohjolassa tämä juoma on toiminut myös lämmittävänä elementtinä. (Saarinen 2011, 233.) Kahvi on vaikuttanut ja vaikuttaa edelleen suomalaiseen kulttuuriin ja sitä pidetään suuressa arvossa monien erilaisten asioiden vuoksi. Erilaisia kahvitrendejä syntyy aika ajoin ja ihmisten tietous kahvista lisääntyy, kiinnostus kasvaa ja tätä myötä myös tarjonta lisääntyy. (Paulig 2011.)

4 KAHVIKULTTUURIA AMMATILAISEN SILMIN

4.1 Mokkamestarit Oy

Mokkamestarit Oy on nykyään Ylöjärvellä toimiva kahvipaahtimo, joka on toiminut vuodesta 1990. Yritys aloitti toimintansa kahvimyymälän ja kahvion muodossa Verkatehtaankadulla Tampereella, jossa kahvia paahdettiin vain omiin tarpeisiin. Toiminta kuitenkin laajeni ja vuonna 1992 paahtimo siirtyi erillisiin tiloihin Tampereelle Yliopistonkadulle. Vuonna 1995 paahtimo muutti edelleen suurempiin tiloihin Pohjolankadulle samalla kun kahvio jatkoi toimintaansa Verkatehtaankadulla. Vuonna 2003 Mokkamestarit Oy siirtyi Ylöjärvelle Teivon yrityspuistoon, jossa se edelleen jatkaa toimintaansa. (Sipilä 2007, 93; Mokkamestarit 2012c.)

Mokkamestarit Oy:n toimitusjohtaja Mika Hannuniemen mukaan Suomen kahvikulttuuri on kehittynyt todella paljon viimeisen 10 vuoden aikana. Kotiespressolaitteet ovat yleistyneet ja ihmiset ovat alkaneet kiinnostua enemmän espressoista tai muista tummapaahtoista kahveista. Samalla, kun kuluttajien kiinnostus on kasvanut, myös erikoiskahvien tarjonta on lisääntynyt selkeästi. Kuluttajat voivat nykyään helpommin hakea itsekin tietoa ja tilata erilaisia kahveja esimerkiksi Internetistä. Myös pieniä, erilaisiin kahveihin erikoistuneita pienpaahtimoita on syntynyt paljon lisää. (Hannuniemi 2012.)

Mokkamestarit Oy on erikostunut erikoiskahveihin ja eettisesti tuotettuihin kahveihin. Heidän valikoimistaan löytyy paljon erilaisia, tummapaahtoisia kahveja sekä maustekahveja. (Mokkamestarit 2012c.) Mokkamestareiden asiakkaat ovat tästä johtuen tottuneet juuri näihin tummempipaahtoisiin kahveihin sekä erikoiskahveihin. Kahvitietouden lisääntyessä kymmenisen vuotta sitten alkaneen ”kahvibuumin” myötä myös kiinnostus alkuperäis- ja espressokahveihin on kasvanut ja näiden suosio kasvanut. Tietty ryhmä kuluttajista käyttää erikoiskahveja ja tämä ryhmä kasvaa myös koko ajan. Etenkin suurten kaupunkien ulkopuolella tarjonta ja tätä kautta myös tietous erikoiskahveista on vielä melko vähäistä. Kahvien alkuperä ja valmistus on alkanut myös kiinnostaa kuluttajia enemmän. Luomukahvien suosio on Mokkamestareilla noussut tasaisesti, Reilun kaupan kahviin suhtautuminen on pysynyt melko samanlaisena. (Hannuniemi 2012.) Mokkamestareiden liikeideaan kuuluu, että he suosivat eettisesti tuotettuja kahvilaatuja mieluummin kuin massatuotantoa (Sipilä 2007, 93). Hannuniemen mukaan kahvilla on to-

della tärkeä merkitys suomalaisten elämässä ja Mokka- ja Mokkamestarit tahtoo osaltaan tuoda suomalaisille lisää erilaisia kahvielämyksiä tähän kulttuuriin.

4.2 Oy Gustav Paulig Ab

Paulig on suomalaisten kahvipaahtimoiden ja -kulttuurin tärkeimpiä uranuurtajia. Pauligin toimitilat sijaitsevat Helsingin Vuosaarella ja sen toimialoihin kuuluu kahvituotanto sekä kahvi- ja kaakaajuomatuotteiden myynti. Paulig on Suomen johtava kahvinvalmistaja ja sen toiminta ylettyy Baltiaan, Venäjälle ja Venäjän naapurimaihin asti. Paulig on perheyritys, joka on toiminut vuodesta 1876. Kahvin paahtamisen Paulig aloitti vuonna 1904. (Paulig.) Pauligin paahtaman kahvin osuus kaikesta Suomessa paahtetusta kahvista oli vuonna 2006 hieman alle 60 % (Jaatinen, 2006, 32).

Pauligin päämaistajan, Marja Tourin, mukaan (2012) suomalaisten makumieltymykset ovat muuttuneet vuosien saatossa; ihmiset haluavat valita oikeanlaisen kahvin eri hetkiin, esimerkiksi lounaan jälkeen voidaan nauttia tummempipaahtoinen tai voimakkaamman makuinen kahvi, kuten espresso. Kuitenkin kotona keitetään useimmiten edelleen vaaleapaahtoista kahvia, mitä onkin noin 95 % kaikesta Suomessa juodusta kahvista, vain loput 5 % on tummempipaahtoista kahvia (Touri 2012).

Suomalaisten kahvimaku on monipuolistunut. Ihmisiä on alkanut kiinnostaa kahvien alkuperämaat ja valmistustavat. Erilaisia kahvinvalmistuslaitteita on trendien mukana ilmestynyt kaappoihin yhä enemmän. Myös sertifioidut kahvit ovat alkaneet kiinnostaa kuluttajia yhä enemmän. (Touri 2012.) Sertifioidut kahvit ovat vastuullisuusmerkittyjä. Nämä kahvit on viljelty ja tuotettu täysin sertifiointiin liittyvän ohjeistuksen mukaisesti ja näiden ohjeiden noudattamista valvotaan vuosittaisilla tarkastuksilla. Vastuullisuusmerkittyä kahvia on maailman kahvituotannosta noin 8 %. Suomessa käytetystä kahvista sertifioitua on arviolta 3-5 %. Tunnetuimpia sertifikaatteja kahvialalla ovat Reilu Kauppa, UTZ CERTIFIED, Rainforest Alliance ja Luomu. (Paulig 2011.) Luomu ja Reilu Kauppa ovat näistä Suomessa tunnetuimpia ja tiedon myötä myös kiinnostus näitä tuotteita kohtaan on kasvanut. Tourin (2012) mukaan kahvin merkitys suomalaisessa kulttuurissa on suuri, siitä on muodostunut osa sosiaalista elämää, tapakulttuuria ja nautintoja. Kahvikulttuurissa tapahtuvat muutokset kertovat mm. elintasosta, elämäntavasta ja kansainvälistymisestä (Touri 2012).

5 TUTKIMUS KAHVIN MERKITYKSESTÄ

5.1 Tutkimusmenetelmänä kysely

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on verrata entisaikojen kahvin merkityksiä nykypäivän kulttuurissa vallitseviin merkityksiin, joten nykytilanteen selvittäminen on olennaista vertailukohdan saamiseksi. Tähän tutkimukseen menetelmäksi sopii hyvin kyselytutkimus, jonka avulla tietoa tutkittavasta aiheesta kerätään. Tutkimus on laadullinen, sillä sen tarkoituksena on kuvata todellista elämää ja sen tuloksia voi olla määrällisesti, tilastollisin menetelmin hankalaa tulkita asianmukaisesti (Ojasalo ym. 2009, 93-94). Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija päättää itse tutkimusasetelmasta ja tulosten tulkinnasta, sillä tutkimuksesta saatu tieto on subjektiivista (Ojasalo ym. 2009, 93-94).

Tutkimusmenetelmää miettiessä on tärkeää löytää tutkimuksen kannalta olennainen tutkimuskysymys ja ongelma, johon tutkimuksella pyritään saamaan vastauksia. Kysely on hyvä tutkimusmenetelmä monenlaisissa aiheissa, kunhan aiheesta on olemassa riittävästi tietoa, jotta oikeanlaisten kysymysten laatiminen on mahdollista. (Ojasalo ym. 2009, 109.) Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on se, millainen on kahvin merkitys nykyään suomalaisten elämässä, millaisia asenteita siihen kuuluu ja mihin tilanteisiin kahvinjuonti kuuluu.

5.2 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselylomakkeen laatimisessa on ensiarvoisen tärkeää, että kysymyksillä saadaan vastauksia juuri näihin tutkimusongelmiin ja -kysymyksiin. Jos lomake on laadittu hätäisesti ja liian suppeilla pohjatiedoilla, voi koko kysely jäädä hyödyttömäksi. Kysymykset tulee asetella niin, että lomakkeen alussa on sellaisia kysymyksiä, joihin jokaisen osallistujan on helppo vastata. Lomakkeessa tulee olla vain kysymyksiä, joiden antamia tietoja tutkimuksessa tarvitaan. Kyselylomake ei saa myöskään olla liian pitkä, jotta vastaajan on miellyttävä täyttää lomake. Myös lomakkeiden käsittelijän kannalta on tärkeää, ettei kysely sisällä ylimääräisiä kysymyksiä, joiden käsittelemiseen kuluu pal-

jon aikaa ja tärkeämmät, tutkimuksen kannalta oleellisemmat kysymykset jäävät vähemmälle huomiolle. (Ojasalo ym. 2009, 115-117.)

Kyselylomakkeen laatimisessa on tärkeää miettiä tarkoin, millä tavoin kysymykset esitetään. Joissakin tapauksissa voi olla tarpeen laatia valmiit vastausvaihtoehdot, joiden perusteella tutkija voi jaotella vastaukset tarkkoihin ryhmiin. Joissakin tapauksissa avoimet kysymykset voivat antaa informatiivisempia ja tutkimuksen kannalta oleellisempia vastauksia. (Ojasalo ym. 2009, 117.) Tämän tutkimuksen kyselylomakkeessa (Liite 1.) suurin osa kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, sillä monet kysymykset koskevat ihmisten henkilökohtaisia mielipiteitä ja ajatuksia, joita valmiilla vastauksilla olisi mahdotonta kuvata. Joitakin perustietoja vastaajista kysytään lomakkeen alussa valmiilla vastausvaihtoehdoilla ja myös kahvinjuojille on suunnattu kysymys asenteista ja mielipiteistä, jossa annetaan vaihtoehdot täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, ei mielihoidettua, osittain eri mieltä ja täysin eri mieltä.

5.3 Kyselyn toteuttaminen

Ennen kyselylomakkeen julkaisua ja aineiston keruuta on välttämätöntä testata lomake jollakin joukolla, jotta tutkija tietää saavansa tarvitsemansa tiedon lomakkeen avulla. Myös tutkijan itse on hyvä täyttää lomake, jotta voidaan arvioida, miten vastaaja näkee kysymykset ja onko kyselyyn vastaaminen mielekästä. Kysymyslomakkeeseen on myös liitettävä saatekirje, joka kertoo vastaajille tärkeää tietoa kyselystä, sen käytöstä ja tekijästä. Saatekirjeen tarkoituksena on herättää vastaajalle luottamus ja mielenkiinto kyselyyn. (Ojasalo ym. 2009, 118.)

Kyselyn toteuttamisessa käytettiin apuna sosiaalista mediaa. Nykyään tätä kautta voi tavoittaa suuren joukon erilaisia ihmisiä, eikä kaikkien tarvitse olla samaan aikaan tavoitettavissa. Sosiaalisen median kautta jokainen voi hallita omaa ajankäyttöään ja täyttää kyselyn kun itselle parhaiten sopii. Ihmiset voivat tavata uusia ihmisiä, käydä keskustelua ja jakaa tietoa yhteisistä kiinnostuksenkohteista. (Opetushallitus 2012.) Sosiaalisesta mediasta löytyy myös aiheeseen, kahviin, liittyviä ryhmiä, joilta kyselyyn löytyi kiinnostuneita vastaajia. Sosiaalista mediaa käytettäessä on myös oletusarvona, että jokainen tätä kautta e-lomakekyselyn täyttävä osaa käyttää tietotekniikkaa tarvittavalla tavalla lomakkeen täyttämiseen.

Suosituimmista sosiaalisen median kohteista käytettiin tässä tutkimuksessa hyväksi Facebookia, jonka avulla saa jaettua helposti tietoa suurelle määrälle ihmisiä kerralla, joten kyselyn jakaminen helpottuu ja vastauksia voi saada suurelta joukolta ihmisiä. E-lomakkeen jakaminen kahviiheisissä ryhmissä ja saatetekstillä kyselyn markkinointi on tässä tapauksessa tärkeää. Sosiaalinen media on nykyään suurelle osalle ihmisistä jokapäiväistä elämää, ja sen kautta hoidetaan sosiaalisia suhteita ja jopa liikesuhteita (Opetushallitus 2012). Sosiaalinen media, tämän tutkimuksen tapauksessa Facebook, ei ole enää vain kouluikäisten, vaan kaiken ikäisten kohtaamispaikka, jonka avulla voi tavoittaa lukemattoman määrän henkilöitä ja jakaa tietoa laajalti. Facebookissa ihmiset voivat olla omina itsenään, ilman keksittyjä käyttäjänimiä, joiden takana voi esittää olevansa kuka tahansa. (Tapscott 2009, 69, 78.) Facebookin kautta tutkimukseen saatiin hyvin satunnainen otos, joka on tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeää.

5.4 Tutkimustulokset

Kyselyn tulosten analysoinnissa pyritään tutkimaan ilmiötä kokonaisuudessaan, eikä pyrkimys ole erottaa yksilöllisiä vastauksia. Tarkoituksena on siis tutkia laajempaa ilmiötä, ei selvittää erilaisia yksittäisiä kahvinjuojatyyppejä. Sosiaalinen media näytti suosionsa ja tehokkuutensa tässä tutkimuksessa, sillä vastauksia tuli heti e-lomakkeen Internet-osoitteen julkaisemisen jälkeen paljon. Tätä kautta jaettuna on lähes mahdotonta selvittää vastausprosenttia, sillä sosiaalisen median kautta ja erilaisissa ryhmissä kyselyn tavoitettavia henkilöitä saattaa olla vaihtelevia määriä.

Viikon vastausajalla vastauksia kyselyyn tuli 130 kappaletta, mikä on tutkimuksen kannalta sopiva määrä. Vastaajien ikäjakauma ei ollut ehkä niin laaja, kuin tutkimuksen kannalta olisi ollut paras mahdollinen, mutta iällä ei kuitenkaan vastausten kannalta ole suurta merkitystä. Kyselylomakkeesta olisi siis voinut jättää pois kysymyksen liittyen syntymävuoteen. Suurin osa vastaajista oli 80–90-luvulla syntyneitä, mikä kertoo ehkä osaltaan sosiaalisen median suosiosta juuri tämän ikäisten keskuudessa. Naiset ovat selkeämmin innokkaampia vastaamaan tällaiseen kyselyyn, sillä 130 vastaajasta 96 oli naisia ja loput 34 miehiä.

Kahvia juo vastaajista 101 henkilöä. Kyselylomakkeessa (Liite 1.) oli erikseen muutamia kysymyksiä kahvinjuojille ja ei-kahvinjuojille. Tällä tavalla uskotaan kyselystä saa-

tavan parhaiten tutkimuksen tavoitteita palvelevia vastauksia. Tulevissa alaluvuissa käsitellään kyselyn tuloksia kyselyssä esiintyviin teemoihin jaoteltuna.

5.4.1 Vastaajien kahvinjuontitapoja

Kyselyyn vastanneiden kahvinjuojien kahvinjuontimäärät ovat hyvin vaihtelevia. Osa juo kahvia hyvin harvoin, esimerkiksi vain erityisissä juhlatilaisuuksissa. Jotkut vastaajista liittivät kahvinjuonnin ainoastaan tilanteisiin, joissa kylään tulee vieraita tai jos itse menee kyläilemään. 20 henkilöä vastaajista kertoi juovansa kahvia harvemmin kuin päivittäin, muutaman kerran viikossa, jotkut harvemminkin. Toisille vastaajista päivän ainoa kahviannos on yksi kuppi aamukahvia. Useimmat vastaajista kuitenkin joivat tutkimusten mukaankin Suomessa keskimääräisesti juotavan 2-5 kupillista päivässä. Vastauksissa oli melko yleinen sanonta ”muutama” kupillinen päivässä, joka varmasti kuvaa hyvin monien päivittäistä kahvinjuontia. Keskimääräistä enemmän kahvia juovia vastaajia löytyi 13 henkilöä tästä joukosta. Osa heistä saattaa juoda kahvia jopa pannulisen päivässä, tai useamman kerran päivässä monta kuppia kerralla. Useissa vastauksissa kävi kuitenkin ilmi se, että kahvinjuontimäärät vaihtelevat päivästä riippuen, esimerkiksi viikonloppuisin saatetaan juoda ainoastaan aamukahvi, kun viikolla kahvia tulee juotua työpaikalla kahvitauoilla ja piristymiseen työn ohessa muutoinkin.

Lomakkeessa (Liite 1.) kysyttiin kahvia juovilta vastaajilta minkä ikäisenä he ovat aloittaneet kahvinjuonnin. Kysymyksen tarkoituksena on kartoittaa osaltaan vastaajien kahvinjuontitapoja ja sitä, miten nämä vastaukset eroavat Suomen kahvikulttuurin historiassa esiintyviin tapoihin. 101:sta kahvia juovasta vastaajasta 48 henkilöä, eli lähes puolet on aloittanut kahvinjuonnin teini-iässä, noin 11–15 ikävuoden välillä. Tämä ikävaihe on aiemminkin ollut yleinen kahvinjuonnin aloituksen ikävaihe. Saarisen (2011) mukaan rippikoulu oli menneinä vuosikymmeninä merkkipaalu, jonka jälkeen lapsi sai luvallisesti juoda kahvia. Hieman vanhempana, 16–20-vuotiaana kahvinjuonnin on aloittanut 27 vastaajaa. Jo 1900-luvun puolenvälin aikoihin täysi-ikäistyminen antoi nuorelle luvan kahvinjuontiin samoissa määrin kuin aikuiset kahvia nauttivat ja aikuismaista kahvinjuontia pidettiin myös miehuuden osoituksena. (Saarinen 2011, 230.) Tämä ajattelu kahvinjuonnin kuulumisesta aikuisuuteen on saattanut kulkeutua näihin päiviin asti. Yli 21-vuotiaana kahvinjuonnin on aloittanut vain 7 vastaajaa.

Suomalaisen kahvikulttuurin historiassa kahvia tarjottiin lapsille suureksi osaksi siksi, että muutenkin lapsille annettiin samaa kuin aikuisillekin (Saarinen 2011, 223). Nykypäivänä tämä ajattelumalli on muuttunut, sillä lapsille on ikäluokan mukaan luokiteltu ruoat ja juomat, joita ravitsemussuositusten mukaan on terveellistä syödä ja mitä ei. Kyselyyn vastanneista kahvinjuojista kahvinjuonnin on aloittanut alle 10-vuotiaana 19 henkilöä. 8 vastaajaa oli aloittanut kahvinjuonnin jo alle kouluikäisenä, mutta kyselyn mukaan näin nuorena kahvinjuonnin aloittaminen on kuitenkin melko harvinaista nykyään. Kahvin kuitenkin katsotaan edelleen kuuluvan aikuisille ja lapsille tarjotaan automaattisesti kahvipöydässä jotakin muuta. Nykyiseen toimintatapaan, ettei lapsille tarjota kahvia, vaikuttaa tietenkin ravitsemustiedon kehittyminen niistä ajoista, kun lasten ravitsemuksesta ei juuri ollut tutkittua tietoa.

Kyselyssä (Liite 1.) oli kahvinjuojille kysymys, jossa tiedusteltiin, millaisena vastaajan kahvi on parhaimmillaan. Kysymyksessä pyrittiin saamaan selville millaisena ihmiset kokevat hyvän kahvin ominaisuudet. Kysymys oli avoin, joten suuri osa vastaajista yhdisti seuraavia mainittavia ominaisuuksia vastaukseensa, eikä maininnut ainoastaan yhtä tärkeää seikkaa. Selkeimpänä nousi esiin kahvin maustamiseen liittyvät asiat ja useimmin vastauksissa esiintyi maidon lisääminen kahviin. Maitokahvia nauttii vastaajista 55 henkilöä. Vaihtelevaa oli, lisättiinkö maitoa kahviin paljon vai ainoastaan pieni loraus kahvia jäähdyttämään. 25 vastauksessa kahvi on parhaimmillaan tuoreena ja juuri keitettynä. Kahvi onkin parhaimmillaan juuri keitettynä ja jo puolen tunnin kuluttua keittämisestä sen maku alkaa kärsiä huomattavasti (Paulig). Kahvi onkin keittämisen jälkeen hyvä siirtää termospulloon, jos sitä ei heti nautita (Paulig).

Kahvinsa nauttii mieluiten mustana 12 henkilöä vastaajista, kermalla 11, maidolla ja sokerilla 8, hieman jäähtyneenä 4 tai aivan kuumana 10 henkilöä. 8 vastaajaa mainitsi pitävänsä erityisesti tummapaahmoisesta kahvista. Tummapaahtoisten vaihtoehtojen lisääntyminen kauppojen hyllyillä varmasti näkyy näin myös kuluttajien kahvikäyttäytymisessä. Muita parhaimmillaan olevaan kahviin liitettyjä yksittäisiä ominaisuuksia olivat esimerkiksi luomu, tietty seura tai tunnelma, tietty kahvikuppi tai kahviloiden erikoiskahvit, esimerkiksi cappuccino ja cafe latte. Kahvihetki on jokaiselle kahvinjuojalle erilainen ja makuja on monia myös tässäkin asiassa. Osalle pääasiana on kahvin hyvä maku, toisille taas juuri tietty hetki ja tilanne, jolloin kahvia nautitaan.

Suomalaisen kahvimaun monipuolistuminen alkaa näkyä, mutta aiemmin ei ole ollut samanlaista uteliaisuutta uusia tuotteita kohtaan, sillä tämä ei ollut mahdollista silloin, kun ruokavalioon kuului vain tuotteita, joita oli sillä hetkellä saatavilla. Ennen ei ollut mahdollisuutta vaatia erilaisia kahvimakuja, sillä pelkän perinteisen kahvin hankkiminen oli vaikeaa ja kallista. Koko ruokakulttuurinkin kehittyminen nykyisiin mittasuhteisiin on vaatinut suurta taloudellisten olojen parantumista ja tämä puolestaan on tapahtunut hitaasti. Kuitenkin ihmisten toimintaan tässäkin asiassa on aina kuulunut se, että paremmin toimeentulevien kansanosien tapoja on pyritty jäljentämään ja täten kehitetty ruoka- ja juomakulttuuria. Kahvi oli myös ensin korkeampien kansanluokkien juoma, kunnes se yleistyi koko kansan keskuudessa. (Saarinen 2011, 243.)

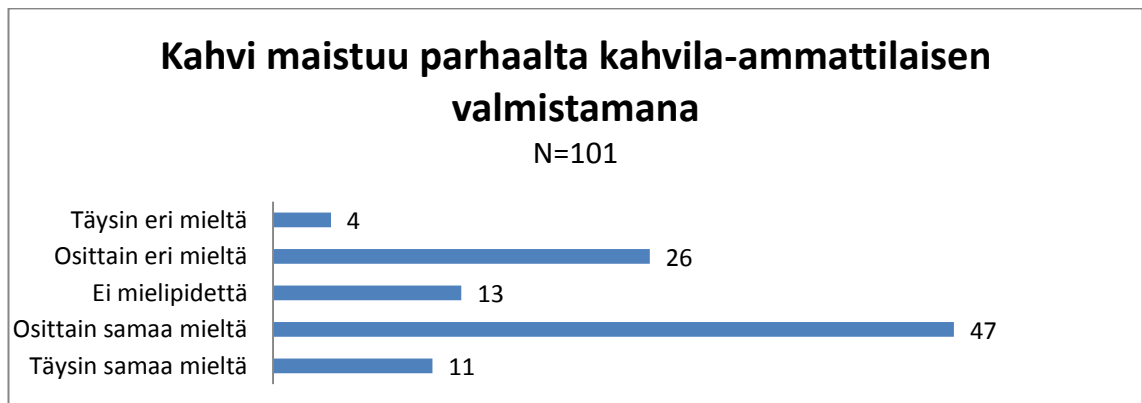
Kyselylomakkeessa tiedusteltiin myös vastaajien merkkiuskollisuutta. Vastaajista (n=101) merkkiuskollisia myönsi olevansa 42 vastaajaa eli alle puolet. Käytettyä kahvimerkkiä kysyttäessä Pauligin Juhlamokka nousi kirkkaasti yleisimmin käytetyksi kahvimerkiksi, vastaajista 51 kertoi käyttävänsä tätä kahvimerkkiä. Juhlamokka onkin Suomessa eniten käytetty kahvimerkki (Jaatinen 2006, 32). Pauligin arvokkaampana brändinä tunnettu Presidentti sai myös mainintoja 6 kappaletta, samoin kuin Pauligin Brazil-kahvi, jota kertoi vastaajista käyttävänsä 5 vastaajaa. Kuitenkin nämä molemmat mainittiin selkeästi harvemmin kuin Juhlamokka. Pauligin paahtimon kahvin olivat kokonaisuudessaan kyselyssä eniten käytettyjä kahvimerkkejä.

Myös kauppojen omia merkkejä (Pirkka, Rainbow) käyttivät osa vastaajista. Kulta Katriinaa ja Kultamokkaa käyttivät myös muutamat vastaajat, näillä merkeillä oli molemmilla vastaajissa 4 käyttäjää. Yksittäisissä vastauksissa mainittiin myös Luomu ja Reilun Kaupan kahvit, samoin kuin pienempien kahvipaahtimoiden kuten Mokkaestareiden, Turun paahtimon sekä Helsingin paahtimon kahvit. Erikoiskahvien osuus on kuitenkin hyvin vähäistä näissä vastaajien käyttämissä kahvimerkeissä. Nykyään kahvinjuojalla on laaja valikoima erilaisia kahveja, joista voi valikoida oman makunsa mukaisen kahvin.

Pula-aikana ja suomalaisen kahvikulttuurin ollessa vielä nuori, ei näin laajoja mahdollisuuksia ollut. Kuitenkin jo tällöin eri merkkien kahveilla tiedettiin olevan eri ominaisuuksia ja kahvinjuojat alkoivat suosia sitä merkkiä ja niitä makuja, joihin itse oli tottunut. Vieraat, ulkomailta kulkeutuneet maut saattoivat tuntua oudolta, kuten edelleenkin suomalaiseen kahviin tottuneista voi tuntua. (Saarinen 2011, 66-68.)

5.4.2 Kahvinjuojien asenteita

Kyselyssä (Liite 1.) oli osio, jossa yritettiin selvittää kahvinjuojien asenteita ja ajatuksia kahviin ja sen nauttimiseen liittyen. Lomakkeessa esitettiin väittämiä, joihin vastaaja sai valita parhaiten omaa mielipidettään kuvaavan vastauksen: täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, ei mielipidettä, osittain eri mieltä tai täysin eri mieltä. Väittämät olivat: kahvi maistuu parhaalta kahvila-ammattilaisen valmistamana, seuraan aktiivisesti ruoka-kauppojen kahvitarjouksia, hinta on kahvin valinnassa laatua tärkeämpi tekijä, voisin hyvin elää ilman kahvia ja kahvi maistuu parhaalta seurassa nautittuna.

Kuvio 1. Kahvi maistuu parhaalta kahvila-ammattilaisen valmistamana

Väittämään ”kahvi maistuu parhaalta kahvila-ammattilaisen valmistamana” tuli selkeästi eniten vastauksia kohtaan osittain samaa mieltä (Kuvio 1). Vastaajista 26 vastasi osittain eri mieltä. Vastaajista 13:lla ei ollut asiaan lainkaan mielipidettä, täysin eri mieltä oli 4 henkilöä ja täysin samaa mieltä 11 vastaajaa. Vastausten jakautuminen voi kertoa siitä, että Suomessa kahvilakulttuuri on ehkä juuri nuorten keskuudessa yleistymässä, mutta kuitenkin kotona keitetty kahvi on edelleen monien suosikki. Kahvilassa nautittua kahvia saatetaan pitää erityistilanteena, eikä erikoiskahveja välttämättä verrata tavalliseen, kotona keitettävään kahviin. (Kuvio 1.)

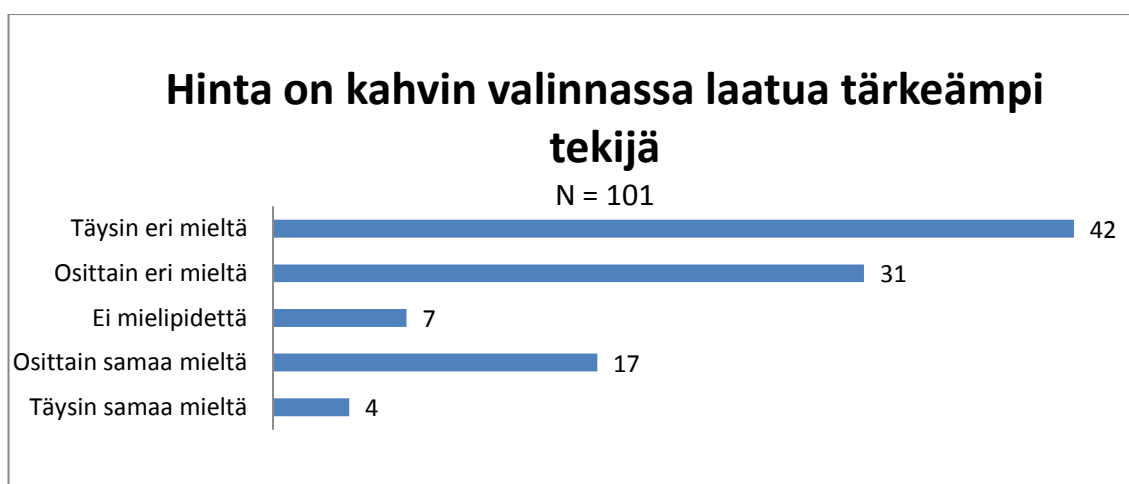
Suomalaiset juovat mieluiten kotona, tavalliseen tapaan keitettyä, vaaleapaahtoista suodatinkahvia ja uudet maustukset voivat oudokseltaan tuntua liian erilaisilta (Saarinen 2011, 207). Kahvilakulttuuri on täysin oma alueensa ja siihen liittyy paljon erilaisia ominaisuuksia kuin kotikahvinkeittoon. Kahvilat ovat osa kaupunkikulttuuria ja varhaisempina vuosikymmeninä Suomessa kahvilassa käynti ei kuulunut maaseudulla asuvan väestön

normaaleihin tapoihin, niin kuin se ehkä nykyään kuuluu monille syrjäisemmässäkin asuvalle suomalaiselle. (Saarinen 2011, 14.)

Kuvio 2. Seuraan aktiivisesti ruokakauppojen kahvitarjouksia.

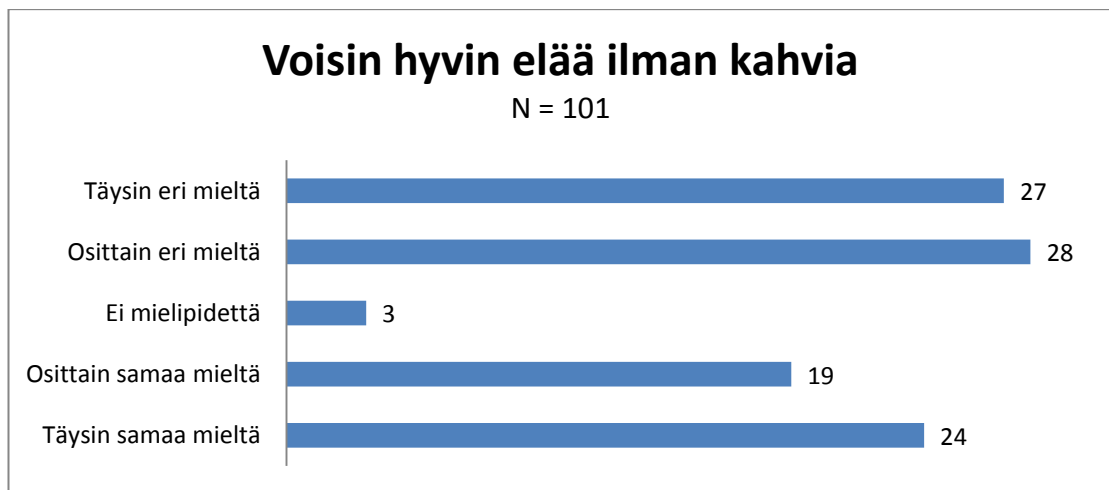
Väittämällä ”seuraan aktiivisesti ruokakauppojen kahvitarjouksia” yritettiin hakea vastausta siihen, vaikuttaako kahvin hinta ja sen hinnan nousu kahvin ostamiseen. Vastauksen perusteella näin ei voi päätellä, sillä suurin osa vastaajista (37 henkilöä) oli täysin eri mieltä väitteen kanssa. Osittain eri mieltä oli 20 vastaajaa kun taas osittain samaa mieltä oli 28 vastaajaa. Tuloksista voi päätellä, että vastaajista suurin osa ei seuraa kahvitarjouksia aktiivisesti, mutta osa kuitenkin käyttää nämä tarjoukset hyväkseen ja seuraa alennuksia. (Kuvio 2.) Nämä vastaukset voivat osittain johtua merkkiuskollisuudesta ja tiettyjen kahvimerkkien, brändien, suosimisesta. Jos nämä eniten käytetyt tuotteet eivät ole tarjouksessa, ei välttämättä muita merkkejä osteta vain hinnan takia.

Kuvio 3. Hinta on laatua tärkeämpi tekijä kahvin valinnassa.

Väitteen ”hinta on laatua tärkeämpi tekijä kahvin valinnassa” tulokset jakautuivat hie-
man edellisiä väittämiä selkeämmin (Kuvio 3). Kysymyksellä haettiin vastausta siihen,
vaikuttaako nykyään kalliin raaka-aineen valintaan hinta, vai vaativatko vastaajat en-
nemmin tietyn makuista ja laatuista kahvia. Selkeästi valtaosalle vastaajista kahvin laatu
on kuitenkin hintaa vaikuttavampi tekijä kahvin valinnassa, sillä 42 vastaajaa oli väit-
teen kanssa täysin eri mieltä ja 31 vastaajaa osittain eri mieltä. Suomalaisille kahvi on
tärkeä osa elämää ja siltä odotetaan tiettyä makua, vaikka erilaiset ihmiset odottavatkin
kahvilta erilaisia ominaisuuksia.

Osa vastaajista on kuitenkin sitä mieltä, että hinta on tärkeämpi tekijä kahvia valittaessa.
Täysin samaa mieltä oli vastaajista vain 4 henkilöä, osittain samaa mieltä 17 henkilöä.
Nämä henkilöt eivät välttämättä juo kahvia makunautinnon takia, vaan ehkä enemmän
muiden syiden, kuten kofeiinin tai sosiaalisen tilanteen vuoksi. Osa vastaajista voi myös
käsittää väittämän niin, että laadukkaammalla kahvilla tarkoitetaan tässä tapauksessa
muuta kuin perinteistä ruokakauppojen pakettikahveja, ehkä vastapaahdettua erikois-
kahvia, joka on selkeästi yleisempiä merkkejä hintavampaa. Laadukas kahvi voi tarkoit-
taa myös erilaisille kahvinkäyttäjille eri asioita. (Kuvio 3.)

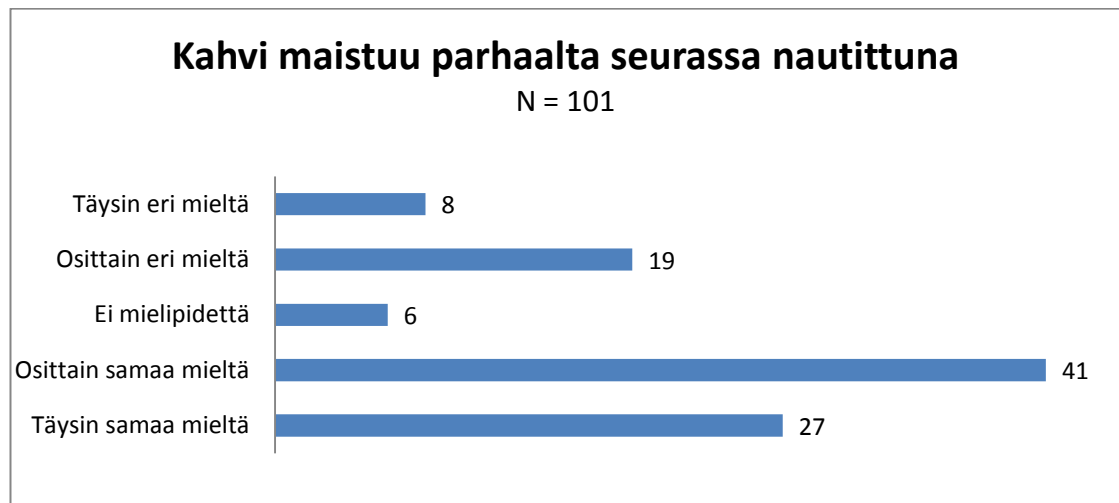

Kuvio 4. Voisin hyvin elää ilman kahvia.

Väitteellä ”voisin hyvin elää ilman kahvia” yritettiin etsiä vastauksia siihen, millainen
merkitys kahvilla on siitä nauttiville ihmisille; voisiko tästä tavasta mahdollisesti luopua.
Enemmistö ei olisi valmis kahvista luopumaan: täysin eri mieltä väittämän kanssa
oli 27 ja osittain eri mieltä 28 vastaajaa. Melko iso osa vastaajista olisi kuitenkin valmiita
elämään ilman kahvia, osittain samaa mieltä väittämän kanssa on 19 ja täysin samaa

mieltä 24 vastaajaa. (Kuvio 4.) Kahvinjuonti ei kaikille ole riippuvuus, jota ilman ei voisi elää, vaan kahvia juodaan hovin ja nautinnon vuoksi.

Pauligin teettämän kahvitutkimuksen mukaan erityisesti aamukahvi on ihmisille erittäin tärkeä. Tutkimuksen mukaan monet olisivat valmiita luopumaan monista muista aamutoimista ennen aamukahvista luopumista. Esimerkiksi sanomalehden lukemisesta olisi valmiita luopumaan 52% vastaajista, 23% aamupalasta ja 21% suihkussa käynnistä. Monet tuntevat olonsa väsyneeksi tai ärtyneeksi ilman joka-aamuista kahvikupillista. Aamukahvi voileivän kera onkin yleisin tapa aloittaa päivä monille suomalaisille. (MTV3 2012; Iltalehti 2012; Paulig 2012.)

Kuvio 5. Kahvi maistuu parhaalta seurassa nautittuna.

Kahvi mielletään usein tärkeäksi osaksi sosiaalisia tilanteita ja tähän liittyviä asenteita haluttiin selvittää väitteellä ”kahvi maistuu parhaalta seurassa nautittuna”. Vastaajista suurin osa ajatteli kahvin juuri tällaiseksi osaksi sosiaalisia tilanteita, sillä osittain samaa mieltä vastaajista oli 41 ja täysin samaa mieltä 27 henkilöä. Valtaosalle kahvia nauttivista vastaajista kahvi kuuluu selkeästi osaksi sosiaalisia tilanteita. Vastaajista löytyi kuitenkin heitänkin, joiden mielestä seurassa nautittu kahvi ei maistu paremmalta, täysin eri mieltä väittämän kanssa oli 8 henkilöä ja osittain eri mieltä 19 henkilöä vastaajista. Vastaukset kuitenkin tukevat vahvasti tätä ajattelua, että kahvi kuuluu sosiaalisiin ja seurallisiin tilanteisiin, kuitenkin esimerkiksi aamukahvia pidetään myös henkilökohtaisena nautinnon hetkenä. (Kuvio 5.)

Kahvinjuonti ja ruokailu ovat aina kuuluneet osaksi ihmisen sosiaalista kanssakäymistä, tietenkin välttämättömän ravinnonsaannin lisäksi. Kahvi on yhdistänyt ja yhdistää ny-

kyäänkin perheitä, ystäväpiirejä ja työporukoita. Kahvinjuonti liitetään sosiaalisiin hetkiin aina, oli kyseessä sitten arvokas juhlatilaisuus tai arkinen kohtaaminen. Kahvi onkin yksi niitä harvoja, yhtä suosittuja ruoka-aineita, joita on aina nautittu täysin jonkin toisen syyn kuin ensisijaisen ravinnon tarpeen tähden. Seurallinen kahvihetki lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta siinä seurassa, jossa kahvia nautitaan. (Saarinen 2011, 13.)

5.4.3 Ei-kahvinjuojien ajatuksia kahvista

Kyselyssä (Liite 1.) kysyttiin heiltä, jotka eivät juo kahvia mm. sitä, miksi he eivät juo kahvia. Yleisimpänä vastauksena nousi esiin se, ettei vastaaja pitänyt kahvin voimakkaasta mausta. Toinen toistuva vastaus oli se, ettei vastaaja ole koskaan opetellut juomaan kahvia, mikä taas kertoo myös siitä, että kahvinjuonti mielletään usein juuri tällaiseksi esimerkiksi kotoa opituksi tavaksi. Vastauksissa oli myös joitakin mainintoja kahvin aiheuttamista fyysisistä oireista; vapinasta, aineenvaihdunnan nopeutumisen ja pahoinvoinnista, jota kahvinjuonnista seuraa. Fyysiset oireet ovat hyvin yksilöllisiä ja joillekin henkilöille oireet voivat olla niin voimakkaita, että ne estävät kahvin juonin täysin. Muita vastauksissa esiintyneitä perusteluita olivat esimerkiksi kahviriippuvuuden estäminen sekä vertaus teehen, jota pidettiin terveellisempänä ja helpompana vaihtoehtona kahville.

Kahvista kieltäytyviltä kysyttiin myös, miten se, etteivät he juo kahvia, vaikuttaa heidän elämäänsä. Tähänkin kysymykseen vastaukset olivat hyvin linjassa keskenään. Erityisesti vastauksista nousi esiin se, miten juhlissa ja muissa sosiaalisissa tilanteissa kahvista kieltäytyminen vaikuttaa ihmisten elämään eniten. Vastauksissa mainitaan, miten joissakin tilanteissa ei välttämättä huomata tarjoilla muuta kahvin tilalle. Kahvinjuontia pidetään aikuisille ihmisille eräänlaisena oletusarvona ja joskus vastaajille on saatettu automaattisesti kaataa kahvia olettaen, että kaikki juovat sitä.

Monet vastaajista kuitenkin kertoivat, ettei se, ettei juo kahvia juurikaan vaikuta heidän elämäänsä. Usein vastausta perusteltiin sillä, että monet juovat teetä vaihtoehtona ja sitä on lähes aina tarjolla silloin, kun kahviakin on. Vastauksista kävi myös ilmi, että jotkut ajattelevat teettävänsä ylimääräistä vaivaa kahvinkeittäjälle, kun hän joutuu keittämään erikseen esimerkiksi teetä, vaikkei sitä välttämättä ei-kahvinjuoja kaipaisi lainkaan. Myös positiivisia vaikutuksia löytyy vastauksista; riippuvuus kahvista ei vaikeuta elä-

mää, esimerkiksi aamuisin saa päivän käyntiin myös ilman kahvia. Nykyään onneksi löytyy vaihtoehtoja kahville, toisin kuin aiemmin suomalaisen kahvikulttuurin historiasa, jolloin kahvia oli varsinkin juhlatilaisuuksissa juotava, vaikka se saattoi aiheuttaa joillekin henkilöille jopa pahoinvointia (Saarinen 2011, 122-123). Hieman kahvikulttuuri on tässä asiassa muuttunut, mutta edelleen kahvinjuonnin vahva side sosiaalisiin tilanteisiin näkyy myös kahvia juomattomien ihmisten elämässä, ja täten hieman hankaloittaa tällaisia tilanteita.

Viimeisenä kysymyksenä lomakkeessa oli kaikille vastaajille osoitettu kysymys siitä, millainen merkitys kahvilla on vastaajan elämässä. Kahvia juovien vastauksia käydään läpi myöhemmin, tässä esitetään niiden vastaajien vastauksia, jotka eivät juo kahvia. Kahvi liittyy vahvasti sosiaalisiin tilanteisiin niin arjessa kuin juhlassakin, joten se koskettaa kaikkia ja sillä voi olla merkitystä myös niiden ihmisten elämässä, jotka sitä eivät itse juo.

Kun kahvi oli saapunut Suomeen ja alkanut yleistyä, sitä pidettiin eräänlaisena arvokkuuden merkinä ja sitä oli aina oltava tarjottavana vieraille. Jos kahvia ei jostain syystä vieraille tarjottu tai jos kahvi oli laimeaa tai huonolaatuista, tämä saattoi leimata isäntäperheen kitsaaksi ja sana kiiri ympäri kylää. (Saarinen 2011, 104-105.) Eräällä tapaa tämä ajattelu on ilmeisesti säilynyt nykypäiviin asti, sillä kysyttäessä kahvin merkitystä heille, jotka eivät itse kahvia juo, nousi esiin selkeimmin se, että kahvia keitetään vieraille ja ystäville. He, jotka eivät juo kahvia kokevat edelleen, että kahvin keittäminen vieraille kuuluu hyviin tapoihin. Monet vastasivatkin, että kahvia on aina oltava kaapissa ja kahvinkeitin on oltava juuri tähän tarkoitukseen, vaikkei sitä itse käyttäisikään. Toiseksi yleisin vastaus kysymykseen oli se, ettei kahvilla ole juuri minkäänlaista merkitystä vastaajien elämässä. Kaikille kahvin tarjoaminen vieraille ja tuttaville ei siis ole niin tärkeä sosiaalinen ele, kuin Suomen kahvikulttuurissa on aiemmin ollut.

Muita, yksittäisiä seikkoja, joita vastauksissa mainittiin harvemmin, oli myös jonkin verran. Kahvinjuonti koettiin käsitteeksi sosiaaliselle tilanteelle ja joku vastaajista kertoi itsekin käyttävänsä esimerkiksi ilmaisua ”mennä kahville” vaikkei itse kahvia juokaan. Vastauksista kävi myös ilmi, miten jotkut vastaajista kokivat kahvin riippuvuutta aiheuttavana nautintoaineena. Vastauksissa mainittiin myös, miten edelleen suomalaisessa kulttuurissa näkyy ajattelumalli, jossa kahvinjuonti kuuluu jokaisen aikuisen ihmisen

elämään ja kahvista kieltäytymistä voidaan pitää sosiaalisissa tilanteissa outona ja epänormaalina.

5.4.4 Mihin tilanteisiin kahvi kuuluu?

Kyselylomakkeessa oli kaikille vastaajille osoitettuna kysymykset siitä, mihin tilanteisiin kahvinjuonti kuuluu ja mihin tilanteisiin se ei kuulu. Lisäksi vastaajilta pyydettiin perusteluja näihin vastauksiin. Tämä oli avoin kysymys, joten suurin osa vastaajista mainitsi useamman tilanteen, johon kahvinjuonti kuuluu. Vastaukset olivat hyvin yhteneväisiä riippumatta siitä, joiko vastaaja kahvia vai ei. Vastauksissa nousi esiin selkeimmin se, että ihmiset ajattelevat kahvinjuonnin kuuluvan sosiaalisiin tilanteisiin. Kahvia juovista vastaajista 61 henkilöä ja ei-kahvinjuojista 21 henkilöä mainitsi sosiaaliset tilanteet. Kahvia pidetään seurustelujuomana kaikenlaisissa tilaisuuksissa. Erilaisista sosiaalisista tilanteista esiin nousivat eniten juhlat, joihin kahvinjuonti liitetään vahvasti. Juhlatilanteet mainitsi erillisenä tilanteena kaikista vastaajista yhteensä 33 henkilöä. Perusteluina esitettiin kahvin perinteellinen paikka suomalaisissa juhlissa. 49 henkilöä kahvia juovista vastaajista kokevat kahvinjuonnin kuuluvan erityisesti aamuihin ja päivän käynnistämiseen, samoin kuin 8 kyselyyn vastannutta ei-kahvinjuojaa. Kofeiini piristää monia ja aamuisin se herättää ja virkistää hyvin päivän alkuun. Kahvinjuontia pidetään myös olennaisena osana työ- ja koulupäivä, sillä kahvitaukojen koetaan tuovan energiaa ja virtaa työntekoon ja opiskeluun. Tätä mieltä oli yhteensä 35 vastaajaa.

Erilaisten sosiaalisten tilanteiden lisäksi kahvinjuontia pidetään pienenä hemmotteluhetkenä ja nautintona myös yksin juotuna, tätä mieltä oli 11 vastaajaa. Henkilökohtainen kahvihetki rauhoittaa, piristää mieltä arjen keskellä ja helpottaa stressiä. Vastaajista 18 henkilöä kokee, että kahvi sopii kaikkiin tilaisuuksiin ja kahvia voi nauttia koska tahansa. Perusteluina kerrottiin mm. se, että kahvi kuuluu vahvasti suomalaiseen kulttuuriin ja jokapäiväiseen elämään. Suomalaisten kahvikulttuurista yleistynyt sanonta ”sopii niin arkeen kuin juhlaan”, esiintyi myös kyselyn vastauksissa paljon. Nämä vastaukset varmasti sisältävät juuri näitä yleisimpiä vastauksia, kuten sosiaalisia tilanteita, juhlia ja kahvitaukoja.

Kahvin koettiin myös kuuluvat tilanteisiin, joissa kaivataan ylimääräistä piristystä. Tämän tilanteen mainitsi 18 vastaajaa. 15 vastaajaa ajatteli kahvin kuuluvan nautittavaksi ruokailun jälkeen tai jälkiruoaksi jonkin leivonnaisen tai jälkiruoan kera. Vastauksissa mainittiin myös yhteys tupakan ja kahvin välillä; 3 vastaajaa koki, että nämä kaksi tapaa kuuluvat yhteen ja joku vastaajista korvasi kahvilla niitä hetkiä, jolloin ennen lopettamista oli polttanut tupakkaa. Muita harvemmin esiintyneitä tilanteita olivat esimerkiksi kokoukset ja neuvottelut, jotka liittyvät työpaikan kahvikulttuuriin, rentoutumishetket, iltakahvit ja nautinto hetki milloin tahansa, kun kahvia tekee mieli.

Vastaajille oli selkeästi haastavampaa keksiä tilanteita, joihin kahvinjuonti ei jostakin syystä sovi. Tämä olikin lomakkeen ainoa kysymys, johon 27 vastaajaa oli jättänyt kokonaan vastaamatta. Tämän kysymyksen vastauksissa ei myöskään ollut selkeitä eroja kahvinjuojien ja siitä kieltäytyvien välillä. Vastauksissa nousi selkeimmin esiin juuri se ajatus, että kahvia voi juoda lähes missä tilanteessa hyvänsä, näin vastasi 39 henkilöä. Monet vastaajista eivät keksineet tai osanneet sanoa mitään tilannetta, johon kahvinjuonti ei kuulu. Yleisin mainittu tilanne oli kahvin nauttiminen illalla tai ennen nukkumaanmenoa, joka mainittiin 23 kertaa. Perusteluksi kerrottiin kahvi piristävää vaikutusta, joka voi häiritä tai estää unen tulon. Useampi vastaaja sanoi mielikuvan kahvin piristävästä vaikutuksesta vaikuttavan tähän ajattelumalliin enemmän kuin todellisen, fyysisen vaikutuksen, sillä välttämättä kofeiini ei kaikkia tämän tilanteen maininneita piristä juurikaan. Toinen yleisin vastaus tilanteeksi, johon kahvinjuonti ei sovi on urheilun yhteydessä. Kahvinjuonnin ennen urheilua, sen jälkeen tai urheilun aikana ei kokenut olevan tilanteeseen sopivaa 14 vastaajaa. Myös urheilutapahtumat mainittiin tällaisiksi tilanteiksi.

6 vastauksessa mainittiin epäsovivaksi tilanteeksi kahvinjuonnille kahvinjuonti ruokailun yhteydessä ja ruokajuomana. Kahvin koettiin sopivan hyvin jälkiruoan kera tai ruokailun päätteeksi, muttei sen aikana. Harvemmin vastauksissa esiintyneitä, yksittäisiä tilanteita, joihin kahvinjuonti ei sovi ovat mm. erilaiset tilanteet, joissa ruumiinlämpö kohoaa (kuten sauna tai sairaana ollessa), kuuma päivä, kiireiset hetket, yöelämässä/alkoholin nauttimisen yhteydessä ja janojuomana.

Ajatus siitä, että kahvi sopii monenlaisiin tilanteisiin, niin arkeen kuin juhlaankin on säilynyt näihin päiviin asti jo kaukaa menneisyydestä. Kahvin saapuessa Suomen kansan tietoisuuteen ja käyttöön, sitä nautittiin vain erityisissä juhlatilanteissa. Vasta 1870-

luvulla kahvia alettiin nauttia joskus arkisinkin ja vuosisadan vaihteessa kahvihetkiä oli jo useampia päivässä. Talouden heikkeneminen ja kansan köyhtyminen vaikutti kahvin kulutukseen sitä alentavasti. (Saarinen 2003, 9.) 1800-luvun lopusta alkaen kahvin käyttö alkoi yleistyä Suomessa. Sitä saatettiin juoda jopa ruokajuomana, mikä ei nykyaikana ole yleinen tapa. Joissakin työläisperheissä kahvi saattoi olla aterian ainoa lämmin ”keitos”. (Rautavirta 2010, 31.) Nykyään kahvi on päivittäinen tapa, eikä kahvinkulutukseen vaikuta juurikaan taloudellinen tilanne tai kahvin hinta, lähes kaikilla kansalaisilla on varaa juoda kahvia.

5.4.5 Kahvin merkitys kahvinjuojille

Viimeisenä kysymyksenä lomakkeessa oli kysymys siitä, millainen merkitys kahvilla on vastaajien elämässä. Tässä käsitellään kahvia juovien vastauksia, heidän vastauksiaan, jotka eivät kahvia juo, käsitellään aiemmassa alaluvussa. Kahvia juovista vastaajista suuri osa kertoo kahvilla olevan suuri tai ainakin melko suuri merkitys heidän elämässään. Ennen kaikkea kahvilla katsotaan olevan tärkeä sosiaalinen merkitys. Se on osa monia seurusteluhetkiä ja kahvikupin ääreen kokoonnutaan tapaamaan ystäviä ja sukulaisia arkisin ja juhlatilanteissa. Monille kahvilla on suuri merkitys jokapäiväisessä elämässä, sillä se on päivittäinen tapa, johon on saattanut totutella jo monien vuosien ajan.

Kahvi on suurelle osalle vastaajista nautintoaine, eli sen pääasiallinen merkitys on tarjota nautinnollisia hetkiä erilaisissa tilanteissa. Kahvin koetaan myös tekevän tilanteesta hieman arvokkaamman ja tuovat pienen, parantavan lisän moniin muuten arkisiin tilanteisiin. Vastauksista nousi esiin myös se, että monille kahvinjuojille kahvin tärkein merkitys on juuri sen piristävässä vaikutuksessa. Kahvin tiedetään auttavan tilanteessa, jossa tuntee itsensä väsyneeksi ja tarvitsee lisää energiaa. Useille vastaajista kahvi merkitsee päivittäistä rutiinia riippuvuuden takia. Kahvissa on ainesosia, jotka aiheuttavat fyysisistä riippuvuutta vaihtelevasti erilaisilla ihmisillä. Kahvi on useille tämän takia joka päivä merkittävä asia, sillä jos ei saa kahvia, kärsii vieroitusoireista, jotka puolestaan hankaloittavat elämää. Vastauksista kävi ilmi myös, että osalle kahvia juovista vastaajista kahvilla ei ole huomattavaa merkitystä heidän elämässään. Osa pitää kahvia vain pienenä lisänä normaalia elämää, mutta pystyisi hyvin luopumaan tästä tavasta tarpeen tullen. Harvemmin vastauksissa esiintyneitä merkityksiä oli kahvilakäynteihin liittyvä

merkitys; pieni osa vastaajista nauttii kahvia lähinnä kahviloissa, joten kahvi merkitsee pientä hemmotteluhetkeä kaupungilla ihmisten seurassa ja sosiaalisessa ympäristössä.

6 TUTKIMUSTULOSTEN YHTEENVETO

6.1 Tutkimuksesta

Tutkimusta varten lähetettyyn kyselyyn tuli 130 vastausta viikon vastausajalla. Tämä määrä oli vielä sopiva, mutta melko lailla maksimi, jota tällaisessa laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista tällaisen ajan puitteissa käsitellä. Kyselyssä oli paljon avoimia kysymyksiä, joiden analysointi on vaivalloisempaa ja vie enemmän resursseja, kuin määrällisellä tavalla kerätyt kysymykset. Tämän määrän vastaukset oli vielä mahdollista analysoida, vaikka vastaukset olivat osittain melko pitkiä ja sisälsivät paljon analysoitavaa aineistoa.

Sosiaalisen median, tässä tapauksessa Facebookin kautta jakamisessa on sekä hyvät, että huonot puolensa. Se, että vastaaja tietää kyselyn levittäjän henkilöllisyyden tuo luottamusta tutkimuksen tekijää kohtaan. Toisaalta, jos vastaaja tuntee kyselyn levittäjän, voi tämä vaikuttaa vastausten luotettavuuteen. Vastaajien henkilöllisyys ei kuitenkaan käy ilmi tutkijalle, joten täten tällä ei pitäisi olla suurta merkitystä. Vastaajien ikähaarukka oli melko suppea, joka ehkä kertoo osaltaan Facebookin suosiotan tietyn ikäisten keskuudessa, vaikka tämä onkin kasvattanut suosiotan monissa ikäluokissa. Voi olla, että nämä 80–90-luvulla syntyneet ovat innostuneempia vastaamaan tällaiseen kyselyyn, kuin vanhemmat sukupolvet. Positiivista oli huomata, että myös he, jotka eivät juo kahvia innostuivat vastaamaan kyselyyn odotettua paremmin.

6.2 Yhteenvetoa analyysistä

Kyselyn tulokset tukevat tietoa siitä, että kahvia juodaan Suomessa keskimäärin 4-5 kuppia päivässä henkilöä kohden (Paahtimoyhdistys 2010c). Kahvinjuonti aloitetaan yhä melko samassa iässä, kun kahvikulttuurin alkuaikoina Suomessa. Nuoret, noin rip-pikouluikäiset usein aloittavat kahvinjuonnin, paljon vastauksissa myös esiintyi täysi-ikäisyyden lähestyessä kahvinjuonnin aloittamista. Samoja tapoja on ollut myös aiemmin, kahvinjuonti sallittiin lapsilla juuri näissä ikävaiheissa (Saarinen 2011, 223, 230). Lasten kahvinjuontia ei nykyään kuitenkaan pidetä ravitsemuksellisesti suotavana ja vain hyvin harvat vastaajista olivat aloittaneet kahvinjuonnin alle 10-vuotiaana. Tämä

onkin eräs seikka, joka on huomattavasti muuttunut kahvikulttuurin ja ravitsemustiedon kehittyessä.

Suomalaiset suosivat kyselyn mukaan maitokahvia. Ihmiset ovat tottuneet kahvin pehmeään makuun ja maito pehmentää sitä huomattavasti. Suomalaisille on erityisen tärkeää, että kahvi on juuri keitettyä. Suomalaisten olisi hyvä myös enemmän keskittyä kahvin tuoreuteen myös paahtamisen suhteen. Tuoreus on tärkeää hyvän kahvin valmistuksessa, sillä heti paahtamisen ja jauhamisen jälkeen kahvin aromaattisen öljyt alkavat haihtua ja kahvin maku kärsii (Ellis 2002, 35). Kahvi on hyvä säilyttää ilmatiiviissä pakkauksessa ja käyttää mahdollisimman pian pakkauksen avaamisen jälkeen. Paahdetuina papuina kahvi säilyy paremmin, sillä jauhetussa kahvissa kahvin pinta-ala moninkertaistuu ja näin kahvi alkaa pilaantua hapen vaikutuksesta päivä päivältä enemmän. Raakakahvina kahvipavut voivat säilyttää makunsa ja arominsa kuivassa, viileässä ja valolta suojattuna jopa vuosia. (Järnefelt 2003.)

Suomalaisten kahvimaku on kuitenkin monipuolistumassa. Erilaisia trendejä syntyy yhtenä ja kiinnostus kahvista kasvaa, esimerkiksi Take Away-kahvien suosio on kasvanut, mikä viittaa siihen, ettei kahvia enää pidetä vain nautintohetkenä vaan se otetaan osaksi myös liikkuvaa, kiireistä arkea (Heino 2007). Tummapaahtoisten kahvien suosio on kasvussa ja myös tämä näkyi osaltaan tutkimuksessa. Paulig pitää edelleen paikkansa suomalaisten suosimana kahvina, perinteinen Juhlamokka on myös tämän tutkimuksen mukaan käytetyin merkki, joka tukee sitä tietoa, että se on Suomessa eniten käytetty kahvimerkki (Jaatinen 2006, 32).

Tutkimustulosten mukaan suomalaiset suhtautuvat kahvila-ammattilaisen valmistamaan kahviin edelleen hieman varauksella, kahvikulttuurin kehitys kuitenkin näkyy asenteissa ja iso osa vastaajista pitääkin tällaista ammattitaidolla valmistettua kahvia erityisen hyvänä. Kuitenkin kotona keitetyn kahvin suosio pitää pintansa myös vastaajien keskuudessa. Kahvin hinnan nousu on vaikuttanut kahvinkulutukseen ja kahvitarjousten seuraamiseen, mutta kuitenkin vastaajat suosivat suurimmaksi osaksi tiettyä, hyvälaatuista kahvia, ja hinta ei ole laatua tärkeämpi tekijä kahvin valinnassa. Juontimäärät ovat myös pysyneet melko samoina vuodesta toiseen, joten tähän kahvin hinta ei ole valtakunnallisesti vaikuttanut (Touri 2012).

Kyselyyn vastanneista valtaosa ei voisi elää ilman kahvia. Tämä kertoo kahvin tärkeydestä osana jokapäiväistä elämää. Kuitenkin monet voisivat hyvin elää ilman kahvia, heille kahvi siis on pieni lisä elämässä, muttei kuitenkaan välttämättömyys. Kahvin pitkään säilyneestä, sosiaalisesta merkityksestä kertoo osaltaan se, että enemmistö kyselyyn vastanneista on sitä mieltä, että kahvi on parasta seurassa nautittuna. Kahvin sosiaalinen merkitys on säilynyt sen alkuajoista tähän päivään asti.

Kyselyyn saatiin vastauksia myös sellaisilta henkilöiltä, jotka eivät juo kahvia. Näiden vastausten avulla saatiin hyvin selville, miten tällaisessa kahvin suurkuluttajien maassa sitä juomattomat kokevat tämän teeman. Lähes kaikkia vastanneista ei-kahvinjuojista kahvi kosketti heitä jollakin tavalla. Eniten kahvi kosketti sitä juomattomia tuttavien välityksellä; kavereille ja sukulaisille keitetään aina kahvia, vaikkei sitä itse joisikaan. Tämä käytäntö on säilynyt jo vuosisatoja, sillä kahvinjuonti on ollut tärkeä vieraanvairisuuden osoitus jo 1800-luvulta lähtien (Saarinen 2011, 104-105). Kahvinjuonnin koetaan myös olevan aikuiselle ihmiselle oletusarvo ja jos kahvia ei juo, se on joidenkin silmissä epänormaalia tai epäkypsää. Heille, jotka eivät juo kahvia, tämä vaikuttaa myös juhlissa ja muissa kyläilytilanteissa, kun kahvia on tarjolla ja täytyy pyytää jotakin muuta tilalle. Monet heistä, jotka eivät juo kahvia kuitenkin käyttävät tilalla teetä, jota on saatavilla lähes aina kuin kahviakin on. Tee onkin noussut seurustelujuomana kahvin rinnalle hyväksi vaihtoehdoksi heille, jotka eivät välitä kahvista (Mäkelä 2007).

6.3 Kahvin paikka suomalaisessa elämässä

Kahvi kuuluu suomalaisten jokapäiväiseen elämään ja näin on ollut jo kaukaa historialta. Kahvi on ollut lääke, joka auttoi lähes vaivaan kuin vaivaan, kahvinjuonnin yleistyessä kahvista tuli korvike alkoholille, kahvinjuontia on yritetty kieltää ja rajoittaa (Mäkelä 2007). Silti se on säilyttänyt paikkansa tärkeänä juomana suomalaisen kansan keskuudessa. Tutkimuksen mukaan kahvilla on tärkeä rooli sosiaalisissa tilanteissa, kuten juhlissa ja vieraiden kestitsemisessä. Se on kyselyyn vastanneiden mukaan osa arkea ja juhlaa kuten myös kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuspäällikön, Johanna Mäkelän, (2007) mukaan. Monien vastaajien päivä käynnistyy aamukahvilla, ja se tarjoaa piristystä pitkin päivää. Kahvi on tärkeä yhteisöllisyyden tekijä, monet vastaajat pitävät kahvitaukoja tärkeänä osana arjen elämää. Kahvi rytmittää työpäivää, luo vapaamuotoisen ja tasavertaisen tilanteen kahvinjuojien välille ja tuo pienen rentoutumisen keskelle ar-

jen aherrusta (Mäkelä 2007). Kahvin piristävän vaikutuksen vuoksia kahvia ei pidetä sopivana juomana esimerkiksi iltaisin ennen nukkumaan menoa. Myös urheilun aikana, ennen sitä ja sen jälkeen vastaajien mukaan kahvinjuonti ei ole tilanteeseen sopivaa. Useimmiten vastaajat eivät kuitenkaan keksineet tilannetta, jossa kahvia ei voisi juoda.

Kahvilla on tuotteena, nautintoaineena ja arjen piristäjänä suuri merkitys tutkimukseen osallistuneiden vastaajien elämässä. Vastaajista myös heille, jotka eivät juo kahvia itse kahvi merkitsee sosiaalisia tilanteita, jossa kahvia tarjotaan muille tai muut juovat kahvia. Kahvilla käynti koetaan käsitteeksi sosiaaliselle tilanteelle, jonka varjolla tavataan tuttavien ja keskustellaan asioista. Kahvi tekee tilanteista hieman juhlallisempia ja on tietenkin oleellinen osa suomalaista juhlakulttuuria. Vastaajien joukosta kuitenkin löytyy myös heitä, joiden elämässä kahvilla ei ole juuri minkäänlaista merkitystä. Monet heistä eivät itse juo kahvia, mutta osalle myös kahvinjuojista tämä on vain huomaamaton lisä elämässä, jota ilmanakin pystyisi elämään. Kahvi on kehittynyt korkeampien säätyjen hienostajuomasta joka kodin päivittäiseksi rituaaliksi (Mäkelä 2007). Kahvilla on rituaalinen merkitys suomalaisessa elämässä, se kuuluu lähes joka tilanteeseen ja monia tilanteita on jopa vaikea kuvitella ilman kahvitarjoilua.

7 POHDINTAA KAHVIKUPIN ÄÄRELLÄ

7.1 Swot-analyysi suomalaisesta kahvikulttuurista

Swot-analyysi on eräs tapa arvioida erilaisten ilmiöiden ja hankkeiden hyviä ja huonoja puolia. Swot muodostuu analyysissä käsiteltävistä osioista, joita ovat vahvuudet (strengths), heikkoudet (weaknesses), mahdollisuudet (opportunities) ja uhat (threats). Swot-analyysissä käsitellään usein vahvuudet ja heikkoudet käsiteltävät asian sisäisinä osina ja mahdollisuudet ja uhat ulkoisena osana. (Meretniemi & Ylönen. 2008, 34; Ok-pintokeskus.) Alla esitettävässä swot-analyysissä pohditaan suomalaista kahvikulttuuria eri kanteilta (Taulukko 1). Vahvuudet ja heikkoudet kertovat kahvikulttuurin nykytilanteesta, mahdollisuudet ja uhat enteilevät tulevaisuudessa potentiaalisia tilanteita.

Vahvuudet:	Heikkoudet:
<ul style="list-style-type: none"> - Kahvin suuret käyttömäärät - Pitkä historia suomalaisessa kulttuurissa - Osa suomalaisten arkea - Kuuluu tärkeänä osana juhlaan - Uusia kahvilaatuja kehitetään jatkuvasti lisää myös Suomen paahtimoissa - Ihmisten vahva luotto kotimaisiin paahtimoihin - Imago kahvikansana kansainvälisestikin - Tuotekehitys uusien trendien ja kysynnän mukaan 	<ul style="list-style-type: none"> - Suomalaisten yksipuolinen kahvimaku - Tottumus vaaleapaahtoiseen kahviin - Kahvintuottajamaat kaukaisia - Kahvin kallistunut hinta - Kahvilakulttuuri lapsen kengissä (vrt. muu Eurooppa) - Erikoiskahvit (esim. alkuperämaakahvit) eivät ole kuluttajien suosiossa → Pienet, erikoiskahveihin erikoistuneet paahtimot kärsivät
Mahdollisuudet:	Uhat:
<ul style="list-style-type: none"> - Ihmisten kiinnostus, ja tätä kautta tietoisuus kahvista lisääntyy - Internetistä ym. saa helposti tietoa kahvista - Tiedon myötä kysyntä erilaisina kahvilaatuihin kasvaa - Luomu ja Reilu kauppa kiinnostaa ihmisiä → näitä vaihtoehtoja lisää kahveihin - Kahvilakulttuuri kehittymässä - Uudet trendit tuovat uusia tuulia Suomen kahvikulttuuriin - Laajeneva kahvivalikoima myös päivittäistavara-kaupoissa - Tutkimukset terveysvaikutuksista (positiiviset vaikutukset) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kahvin hinnan nousu entistä korkeammaksi - Tuottajamaita koskevat kriisit, jotka voivat vaikuttaa kahvin saatavuuteen - Kahvimaun yksipuolistuminen - Löytyykö avoimuutta uusille mauille? - Suomalaisten perinteiden katoaminen uusien vaikutteiden alla - Talouden taantuma - Tutkimukset kahvin terveysvaikutuksista (negatiiviset vaikutukset)

Taulukko 1. SWOT suomalaisesta kahvikulttuurista

7.2 Suomalainen kahvikansa

Kahvinjuonnin perusmotiivina voidaan pitää piristystä. Kahvinjuonti on myös traditio, nautinto ja rentoutumisväline. Kahvi on helppo tapa piristää arkista elämää. (Heino 2007.) Maslowin tarvehierarkiassa ihmisen tarpeet jaotellaan viidelle eri asteelle kolmi-
on muotoon (Cook 2010, 84-85). Tässä kontekstissa käsiteltynä kahvin voidaan katsoa kuuluvat ihmisellä moniin eri tarveasteikon osiin. Kahvi kuuluu ennen kaikkea kolman-
teen tasoon, johon kuuluu sosiaaliset tarpeet. Kahvi on osa sosiaalista elämää ja kuuluu sosiaaliseen kanssakäymiseen olennaisena osana. Kahvin voidaan katsoa kuuluvan myös pitämisen ja arvostuksen tarpeeseen. Kahvin tarjoaminen vieraille on ollut vieraanvaraisuuden ja täten arvostuksen osoitus jo kauan, joten kahvi kuuluu myös tähän ryhmään. Myös tarvehierarkiassa ylimpänä oleviin itsensä kehittämisen tarpeisiin kahvin voidaan katsoa kuuluvan. Kahvi voi olla suuri nautinto, joka voi parantaa monia yksittäisiä hetkiä ja elämäntilanteita.

Kuvio 6. Maslowin tarvehierarkia (Kuluttajavirasto)

Kahvi merkitsee jokaiselle ihmiselle eri asioita, mutta tässä maassa sen vaikutukselta ei voi vältyä, vaikkei itse kahvia joisikaan. Kahvi on ollut mukana ihmisten iloissa ja suruissa jo vuosisatojen ajan, joten ei ihmeikään, että se on saavuttanut rituaalisen merkityksen suomalaisten jokapäiväisessä elämässä.

Vanhempien sukupolvien tarinat kuulostavat nykypäivän ravitsemussuosituksen ja yleisten tapojen valossa kaukaisilta. Nykyään olisi vaikea kuvitella, että kahvia tarjottaisiin pienille lapsille tuttipullosta, tai että kahviin lisättäisiin suolaa tai muita mausteita, kuin enintään sokeria ja maitoa. Kahvin tärkeys korostuu myös siinä, että kun kahvia ei

sellaisenaan ollut saatavilla, tilalle kehiteltiin korvaavia tuotteita, jotka saattoivat vain etäisesti tuoda mieleen kahvin maun. Menneet sukupolvet ovat kahvin parissa saaneet varmasti kokea monenlaisia makuelämyksiä, verrattuna nykyiseen kahvinnauttimistaan. Kuitenkin kahvi ja kahvihetki ovat jo vuosisatoja olleet kansallemme tärkeä sosiaalisen kanssakäymisen muoto ja pieni ilonpilkahdus ajoittain hyvinkin synkässä arjessa.

7.3 Kahvinhuuruisia ajatuksia matkan varrelta

Opinnäytetyötä tehdessäni opin paljon lisää kahvista ja suomalaisesta kahvikulttuurista. Tutkimuksen ja historiaan tutustumisen perusteella on helpompi ymmärtää, minkä vuoksi kahvilla on niin tärkeä osa suomalaisessa elämässä ja miksi kahvia juodaan niin paljon ja lähes kaikissa tilanteissa. Kahviin liittyvien ilmiöiden tiimoilta voisi tulevaisuudessa löytyä lukemattomia tutkimuskohteita ja tähän työhön liittyviä jatkotutkimuksia voisi olla esimerkiksi erilaisten kahvinjuojatyyppeiden, kahviasenteiden tai -makujen tutkiminen. Myös kahvinjuontiin liittyvien tapojen tutkiminen olisi mielenkiintoista ja materiaalia löytyisi varmasti runsaasti.

Kahvia voidaan tuskin missään tilanteessa pitää vain juomana – se saattelee suomalaiset kehdestä hautaan ja kahvia tarjotaan joka juhlassa sekä kaikissa virallisemmissä tilaisuuksissa. Kahvia on pidetty lääkkeenä, se on saattanut korvata osia ateriasta ja se on toiminut arvojärjestyksen mittana. Vaikka kahvin hinta on jo nykyään kohtuullinen, se kuvastaa edelleen varakkuutta ja vieraanvaraisuutta. Tämä merkitys on säilynyt vuosisatoja ja edelleen kahvipaketti on yleinen tuliainen kylään mentäessä. Kahvin vahvaan asemaan osana Suomen kulttuuria saattaa vaikuttaa pula-ajat, jolloin kahvia oli saatavilla rajoitetusti tai ei ollenkaan. Kun kahvia taas alkoi saada päivittäiseen käyttöön, otettiin siitä kaikki hyöty irti ja sama asenne on jatkunut nykypäivään asti. Myös kaupunkistuminen on varmasti osaltaan vaikuttanut uusien kahvikulttuurin leviämiseen ja yleistymiseen, samoin kuin uusien trendien suosioon.

Kahvin maailma vie helposti mukanaan, sen voin omasta kokemuksestani todeta. Kahvimakujen lukematon maailma on kaikkien siitä kiinnostuneiden saatavilla, kunhan vain tahtoo lähteä sille tielle. Suomalaisella kahvikulttuurilla on vielä paljon opittavaa ja löydettävää, siihen suuntaan ollaan kuitenkin menossa, ettei perus Juhla Mokka enää

välttämättä ole se kahvilaatu, jolla halutaan arkea elävöittää. Erilaisia aromeita voi olla jopa 800 erilaista, joista ihminen erottaa vain 40–50 (Storm 2007). Suomalaiset eivät välttämättä vielä hahmota tätä suurta maailmaa tai edes näitä 40–50 aromia, joita voi kahvista etsiä – ja jokaisella kahvilaadulla nämä aromit ovat tietenkin omanlaisensa. Joitpa kahvisi vaaleapaahtoisena maitokahvina tai tummapaahtoisena ja mustana, on kahvi - minun ja monen muun suomalaisen mielestä - nautinto vailla vertaa.

LÄHTEET

Cook, T. 2010. *The Art of Mastering Sales Management*. 1. painos. CRC Press.

Duodecim. 2012. Terveyskirjasto: Kahvi. Julkaistu 4.2.2008. Luettu 22.9.2012.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=skr00064

Ellis, H. 2006. *Pieni kahvikirja*. Suom. Salonen, S. Gummerus. Alkuperäinen teos 2002.

Hannuniemi, M. Toimitusjohtaja. MokkaMestari Oy. 2012. Sähköpostihaastattelu 22.10.2012. Haastattelija Koivisto, L. Tampere.

Heino, S. 2007. Foodoo 2007 – Isännän sanat. Seminaariluennot. Luettu 30.10.2012.
<http://www.paulig.fi/foodoo/foodoo07/seminaarimateriaali/index.html> 2007

Hyvärinen, J. & Hyvönen, J. 2011. Kahvi, pensaasta kuppiin. Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37137/Hyvarinen_Jesse.pdf?sequence=2

Ignatiew-Aukia, A. & Manninen, K. 1998. *Hedda Nooran Kahvi-Kirja*. Opettavaisia ja huvittavaisia neuvoja ja historioita Kahvin Ystäville neljältä vuosisadalta. Mäntsälä: Frugård.

Iltalehti. 17.10.2012. Aamukahvi jopa tärkeämpää kuin suihku. Luettu 17.10.2012.
http://www.iltalehti.fi/ruoka/2012101716213936_ru.shtml

International Coffee Organization. 1998. *Botanical Aspects*. Luettu 12.10.2012.
http://www.ico.org/botanical.asp?section=About_Coffee

Jaatinen, S. 2006. *Kahvilan pöydässä*. 1. painos. Jyväskylä: Multikustannus Oy.

Järnefelt, L. 24.9.2003. Tuoreus on kahvissa tärkeintä. Luettu 18.10.2012.
<http://www.viisitahtea.fi/kahviklinikka/125/1417.html>

Jääskeläinen, E. 2003. Lusikalla voita joukkoon. Teoksessa Saarinen, T. (toim.) *Kahvi-hetki kullan kallis*. Saarijärvi: Gummerus.

Kjær, R. & Thomsen, J. 2006. *Kahvia – Elämyksiä nautiskelijoille*. Suom. Kolehmainen, A. Hämeenlinna: Karisto Oy. Alkuperäinen teos 2004.

Kulmala, T. 2010. *Suomalaisten ruokatottumukset 1950-luvulta nykypäivään*. Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/16317/Kulmala%20Tiina.pdf?sequence=1>

Kuluttajavirasto. *Tarpeet ja motiivit*. Luettu 30.10.2012.
<http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/kuluttajakasvatus/mainonta-ja-kaupallinen-media/tietoa-mainonnasta/tarpeet-ja-motiivit/>

Laine, S. & Karjalainen, R. 2006. Kahvin hinta. Helsinki: Tammi.

Meira. 2008. Usein kysyttyä. Luettu 19.9.2012. <http://www.meira.fi/kahvi/usein-kysyttya/>

Meretniemi, I. & Ylönen, H. 2008. Yrityksen perustajan käsikirja. 1. painos. Helsinki: Otava.

Mokkamestarit Oy. 2012a. Paahtoasteet. Luettu 23.9.2012.
http://www.mokkamestarit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=26&Itemid=24

Mokkamestarit Oy. 2012b. Jauhatusasteet. Luettu 21.9.2012.
http://www.mokkamestarit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=25&Itemid=24

Mokkamestarit Oy. 2012c. Mokkamestareiden kahvi on käsityötä. Luettu 6.10.2012.
http://www.mokkamestarit.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=39

MTV3. 17.10.2012. Tästä himosta suomalaiset eivät luovu – jättävät mieluummin vaikka suihkun väliin. Luettu 17.10.2012.
<http://www.mtv3.fi/makuja/uutiset.shtml/tasta-himosta-suomalaiset-eivat-luovu--jattavat-mieluummin-vaikka-suihkun-valiin?1637448>

Mäkelä, J. 2007. Kahvin ja kahvittelun sosiaalinen merkitys. Seminaariluennot. Kuluttajatutkimuskeskus. VTT. Luettu 30.10.2012.
<http://www.paulig.fi/foodoo/foodoo07/seminaarimateriaali/index.html>

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. 1.-2. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ok-opintokeskus. Swot-analyysi. Luettu 25.10.2012. <http://ok-opintokeskus.fi/swot-analyysi>

Opetushallitus. 2012. Sosiaalinen media ei ole vain välineitä ja palveluita. Luettu 5.10.2012
http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media/sosiaalisen_median_oppimisymparisto

Paahtimoyhdistys. 2010a. Kahvin tie pensaasta paahtimoon. Luettu 19.9.2012.
<http://www.kahvi.net/index.php?k=110952>

Paahtimoyhdistys. 2010b. Kahvi ja terveys. Luettu 22.9.2012.
<http://www.kahvi.net/index.php?k=110914>

Paahtimoyhdistys. 2010c. Kahvi juomana. Luettu 25.9.2012.
http://www.kahvi.net/index.php?k=110998&hakustr=kahvitauko#a_110998

Paahtimoyhdistys. 2012. Tiedotteet 2012. Kahvi maistuu suomalaisille entiseen tapaan. Julkaistu 25.5.2012. Luettu 20.9.2012. <http://www.kahvi.net/index.php?k=111079>

- Paulig. 1997. Kahvikirja. Teoksessa Boström, S., Cederberg, M. & Rajasalo, S. (toim.) Kahvikirja. F. G. Lönnberg.
- Paulig. 7.10.2009. Kahvin tietopaketti. Pauligin kahviseminaari. Luettu 21.9.2012.
- Paulig. 2011. Tutkimustieto ja kuluttajien kuuntelu suuntaavat tuotekehitystä. Luettu 12.10.2012
http://www.paulig.fi/vastuullisuus/tuotteet/tuotekehitys/tutkimustieto_ja_kuluttajien_kuuntelu.html
- Paulig. 2011. Usein kysytyt kysymykset. Luettu 4.10.2011.
http://www.paulig.fi/vastuullisuus/usein_kysyttya/
- Paulig. 2012. Kahvin historia. Luettu 20.9.2012.
http://www.paulig.fi/fi/opi_kahvista/kahvin_historia
- Paulig. Näitä kysytään. Luettu 25.10.2012.
http://www.paulig.fi/fi/ota_yhteytta/kuluttajapalvelu/naita_kysytaan
- Paulig. Oy Gustav Paulig Ab. Luettu 9.10.2012. <http://www.paulig.fi/fi/yritys>
- Rautavirta, K. 2010. Petusta pitsaan – Ruokahuollon järjestelyt kriisiaikojen Suomessa. Helsingin yliopisto. Elintarvike- ja ympäristötieteiden laitos. Ravitsemustiede. Väitöskirja. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20862/ruokahuo.pdf?sequence=1>
- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry. 2011a. Miten Reilu kauppa toimii? Luettu 10.10.2012. <http://www.reilukauppa.fi/meista/miten-reilu-kauppa-toimii/>
- Reilun kaupan edistämisyhdistys ry. 2011b. Kahvi. Luettu 10.10.2012.
<http://www.reilukauppa.fi/tuotteet/tuotteet0/kahvi/>
- Saarinen, T. 2004. Kahvirituaali: vieraanvaraisuutta ja itsehillintää. Teoksessa Knuuttilla, M., Pöysä, J. & Saarinen T. (toim.) Suulla ja kielellä. Tulkintoja ruuasta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- Saarinen, T. 2011. Pannu kuumana – Suomalaisia kahvihetkiä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Schivelbusch, W. 1986. Nautintoaineiden kulttuurihistoria. Teoksessa Sironen R. (suom.) Nautintoaineiden kulttuurihistoria. Helsinki: Otava.
- Sipilä, J. 2007. Yhä jalompaa kahvi-juomaa. 1. painos. Helsinki: Edita.
- Stella, A. 1996. The book of coffee.
- Storm, F. 2007. Speciality coffee trends. Seminaariluennot. Luettu 30.10.2012.
<http://www.paulig.fi/foodoo/foodoo07/seminaarimateriaali/index.html> 2007
- Suolahti, G. 1991. Elämää Suomessa 1700-luvulla. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tapscott, D. 2010. Syntynyt digiaikaan. Suom. Hautala, T. Porvoo: WSOYpro. Alkuperäinen teos 2009.

Touri, M. Päämaistaja. Paulig. 2012. Sähköpostihaastattelu 9.10.2012. Haastattelija Koivisto, L. Tampere.

LIITTEET

Liite 1. Kysely kahvin merkityksestä

1 (3)

Hei!

Olen tekemässä opinnäytetyötä Tampereen ammattikorkeakoulun palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelmassa. Opinnäytetyöni aihe on kahvin merkitys suomalaisessa kulttuurissa.

Tämän kyselyn tarkoitukseni on kartoittaa nykyajan suomalaista kahvikulttuuria. Jokainen vastaus on tärkeä tutkimuksen onnistumiseksi, joitpa sitten kahvia tai et!

Vastausaikaa on 16.10. asti. Kyselyn tuloksia käytetään ainoastaan tämän tutkimuksen aineistona, eikä vastaajien henkilöllisyys käy ilmi. Valmis opinnäytetyö julkaistaan ammattikorkeakoulujen Theseus-tietokannassa Internetissä.

Kiitos jo etukäteen kaikille vastaajille kyselyyn osallistumisesta!

Leena Koivisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

Kysely kahvikulttuurista

2 (3)

Ellei toisin mainita, rengastakaa oikeaa vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

1. Sukupuoli 1 Nainen 2 Mies 2. Syntymävuosi _____

3. Juotko kahvia? 1 Kyllä 2 En

Jos vastasit en, siirry kohtaan 9.

4. Minkä ikäisenä olet aloittanut kahvinjuonnin? _____

5. Kuinka usein ja paljonko kerralla juot kahvia? _____

6. Millaisena kahvisi on parhaimmillaan? _____

7. Oletko merkkiuskollinen kahvia ostaessasi? 1 Kyllä 2 En

Merkki, jota käytän _____

8. Valitse mielipidettäsi parhaiten vastaava vaihtoehto (1 = Täysin samaa mieltä, 2 = Osittain samaa mieltä, 3 = ei mielipidettä, 4 = Osittain eri mieltä, 5 = Täysin eri mieltä).

a. Kahvi maistuu parhaalta kahvila-ammattilaisen valmistamana.

1 2 3 4 5

b. Seuraan aktiivisesti ruoka-kauppojen kahvitarjouksia.

1 2 3 4 5

c. Hinta on kahvin valinnassa laatua tärkeämpi tekijä.

1 2 3 4 5

d. Voisin hyvin elää ilman kahvia.

1 2 3 4 5

e. Kahvi maistuu parhaalta seurassa nautittuna.

1 2 3 4 5

Siirry kohtaan 11.

9. Miksi et juo kahvia?

10. Miten se, ettet juo kahvia, vaikuttaa elämääsi?

11. Millaisiin tilanteisiin kahvinjuonti mielestäsi kuuluu? Miksi?

12. Millaisiin tilanteisiin kahvinjuonti mielestäsi ei kuulu? Miksi?

13. Millainen merkitys kahvilla on elämässäsi?

Kiitos vastauksestasi!